

Yhteisöasumista varallisuudesta riippumatta

Yhteisöasuminen vähentämässä eriarvoisuutta

Jenni Arponen

Jenna Mansikkaviita

OPINNÄYTETYÖ
Huhtikuu 2022

Sosionomin tutkinto-ohjelma

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosionomin tutkinto-ohjelma

ARPONEN, JENNI & MANSIKKAVIITA, JENNA:
Yhteisöasumista varallisuudesta riippumatta
Yhteisöasuminen vähentämässä eriarvoisuutta

Opinnäytetyö 52 sivua, joista liitteitä 2 sivua
Huhtikuu 2022

Opinnäytetyön aiheena oli yhteisöasumisen järjestäminen vuokraperusteisesti eriarvoisuuden vähentämisen näkökulmasta. Opinnäytetyön tarkoituksena oli kerätä tietoa siitä, mitä yhteisöasumiselta toivottaisiin tulevaisuudessa. Yhteisöasuminen on melko yleistä muissa Pohjoismaissa, mutta Suomessa yhteisöasumista ei juurikaan toteuteta vuokraperusteisesti. Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena, ja haastattelumuotona oli temahaastattelu.

Opinnäytetyön haastattelu on tehty yhteistyössä Silta-Valmennuksen Asunto-Sillan kanssa. Asunto-Sillan asiakkaat ovat vankilasta vapautuvia henkilöitä, jotka asuvat rangaistuksen viimeiset vaiheet pienessä asumisyhteisössä. Haastateltavina oli kaksi Asunto-Sillan entistä asiakasta, jotka kertoivat kokemuksistaan yhteisöasumisesta sekä yhteiskunnallisesta eriarvoisuudesta. Haastattelu kesti yhteensä tunnin, ja litteroitua tekstiä kerääntyi kuusitoista sivua. Haastattelun tuloksia on tarkasteltu laadullisen sisällönanalyysin avulla.

Yhteisöasumisessa tärkeimmäksi on koettu yhteisöstä saatu tuki ja kannustus sekä taloudellinen kannattavuus jaettujen tilojen ja tavaroiden kautta, joka mahdollistaa myös ekologisen kannattavuuden. Yhdessä tekeminen, kuten arjen askareiden jakaminen muiden kanssa sekä erilaisiin harrastuksiin osallistuminen, koettiin myös mielekkääksi. Esiin nousi myös oman tilan ja rauhan tarve osana yhteisöasumista. Eriarvoisuus asumisen näkökulmasta näyttäytyi asunnon saamisen haasteina sekä siinä, että haastateltavat joutuvat asumaan pienemmissä asunnoissa, kuin olisi tarpeellista.

Opinnäytetyön mukaan yhteisöasumisen järjestäminen vuokraperusteisesti olisi eriarvoisuutta vähentävää. Yhteisöasuminen vähentäisi yksinäisyyttä yhteisöllisyyden lisääntymisen myötä, olisi taloudellisesti ja ekologisesti kannattavaa sekä mahdollistaisi asukkaille yksilöllisen, tarpeisiin vastaavan asuinympäristön.

Asiasanat: varallisuus, eriarvoisuus, yhteisöasuminen, vuokraperusteinen yhteisöasuminen

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

ARPONEN, JENNI & MANSIKKAVIITA, JENNA:
Providing community housing regardless of wealth
Community housing reducing inequality

Bachelor's thesis 52 pages, appendices 2 pages
April 2022

Community housing is quite general in other Nordic countries, but in Finland community housing is not available for rent. The purpose was to study rental community housing from the viewpoint of reducing inequality. The aim was to find out what people want from community housing in the future.

The study was qualitative in nature, and the data were collected through semi-structured interviews of two clients of Asunto-Silta about their experiences in community housing and social inequality. The data were analysed using qualitative content analysis.

The results show that the most important in community housing is the support from the community and abetment, financial viability through shared spaces and stuff, which also enables ecological viability. The perspective about inequality in housing came out to discussion as a challenge of getting a rental house from the market and the clients also had to live in a smaller apartment than what is needed.

According to this thesis providing community housing by rental would be reducing inequality. Community housing would reduce loneliness through increased communality and would be economically and ecologically viable.

Key words: community housing, inequality, rental community housing

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT	7
	2.1 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset	7
	2.2 Toimintaympäristönä Asunto-Silta.....	8
3	ERiarVOISUUS JA HUONO-OSAISUUS.....	9
	3.1 Eriarvoisuus	9
	3.2 Huono-osaisuus	11
	3.3 Vuokra-asuminen ja varallisuus	12
4	YHTEISÖ JA YHTEISÖLLISYYS.....	14
	4.1 Yhteisö.....	14
	4.2 Yhteisöllisyys.....	17
5	YHTEISÖASUMINEN	20
	5.1 Yhteisöasumisen historiaa	20
	5.2 Yhteisöasumisen määrittelyä	22
	5.3 Yhteisöasumisen merkitys	25
6	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	28
	6.1 Laadullinen tutkimus ja teemahaastattelu	28
	6.2 Aineiston kerääminen.....	29
	6.3 Aineiston analysointi	30
	6.4 Luotettavuus ja eettisyys.....	33
7	TUTKIMUKSEN TULOKSET	36
	7.1 Eriarvoisuuden kokemus.....	36
	7.2 Asuminen yhteisössä	37
	7.3 Yhteisön merkitys.....	39
8	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	42
	LÄHTEET.....	46
	LIITTEET	51
	Liite 1. Haastattelun teemat	51
	Liite 2. Saatekirje	52

1 JOHDANTO

Suomi on jo useamman vuoden ajan ollut maailman onnellisin maa. Kuitenkin moni suomalaisista kärsii yksinäisyydestä. Tilastokeskuksen Elinolotilaston (2019) mukaan vuonna 2018 suomalaisista 180 000 ihmistä koki itsensä yksinäiseksi koko ajan tai suurimman osan ajasta (Elinolotilasto 2018, 2019). Eniten yksinäisyyttä kokevat yli 75-vuotiaat, yksinasuvat henkilöt sekä yhden huoltajan taloudet (Okkonen 2019). Yksinäisyyden vastalääkkeenä toimii yhteisöllisyys, jota on kehitetty muissa pohjoismaissa yhteisöasumisen keinoin. Suomessakin yhteisöasuminen voisi olla hyvä keino eriarvoisuuden, huono-osaisuuden ja yksinäisyyden vähentämiseksi. Yhteisöasumisen kehittäminen vaatii syrjivien rakenteiden tunnistamista sekä niiden muuttamista, segregaaation ehkäisemistä sekä aktiivista puuttumista eriarvioistumiseen (Puumala 2021, 215).

Usein yksinäisyyttä kokevista henkilöistä lähes joka toinen on köyhyys- tai syrjäytymisriskissä, josta voidaan päätellä, että moni yksinäisyyttä kokevista ihmisistä on pienituloisia (Okkonen 2019). Tällä hetkellä Suomessa yhteisöasumista mahdollistavia yhteisöjä on muutamia, mutta ne ovat pääsääntöisesti joko omistus- tai asumisoikeusasuntoja. Yhteisöasumisessa pääsääntöinen omistus- tai asumisoikeusasuminen lisää yhteiskunnallista eriarvoisuutta jättäen yhteisöasumisen mahdollisuuden pois pienituloisilta henkilöiltä. Toisaalta yhteisöasumista voi olla myös ikääntyneiden, vammaisten, päihde- tai mielenterveyskuntoutujien tuettu asuminen. Opinnäytetyömme onkin tarkoitus selvittää, tulisiko yhteisöasumista mahdollistaa vuokraperusteisesti kaikille varallisuudesta, ominaisuuksista tai taustasta riippumatta.

Usein yksinäisyyttä kokevilla henkilöillä on keskimääräistä heikompi terveydentila. 70 prosenttia itsensä yksinäiseksi kokevista kertoivat pitkäaikaissairaudesta tai pitkäaikaisista terveysongelmista. (Okkonen 2019.) Yhteisöasuminen voisi auttaa myös tähän ongelmaan ensisijaisesti yhteisön tuoman hyvinvoinnin kautta, mutta myös arjen tuen avulla, joka toimii yhteisöasumisen arjessa molempiin suuntiin. Yhteisöasumisen asukkaat saavat itse apua ja tukea yhteisön jäseniltä ja asukkaat voivat itse toimia muiden hyväksi. (Ajosenpää 2019, 1; Jaakkola & Kettunen 2017.)

Opinnäytetyömme on toteutettu yhteistyössä Asunto-Sillan tuetun asumisen kanssa. Tätä opinnäytetyötä varten haastattelimme kahta tuetun asumisen rikos-seuraamusasiakasta. Asunto-Sillan asukkaita oli mielekästä haastatella opinnäytetyömme näkökulmasta pääsääntöisesti kahdesta syystä. Ensimmäinen haastateltavilta kerätty kokemustieto yhteisöasumisesta asettui osakseen tukemaan kehittämämme teoriaa yhteisöasumisesta ja toiseksi entisten vankien näkökulma yhteiskunnalliseen eriarvoisuuteen on ainutlaatuinen. Tekemämme haastattelu toteutui teemahaastatteluna Asunto-Sillan tiloissa. Haastattelua varten listasimme tärkeitä käsiteltäviä teemoja, ja haastattelu oli luonteeltaan keskustelunomainen. Haastattelu nauhoitettiin ja litteroitiin ja myöhemmin analysoitiin laadullisella sisällönanalyysilla. Tutkimuksen tulokset ja johtopäätökset sekä pohdinta löytyvät alkaen sivuilta 35.

2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT

Yksinäisyyden vähentäminen ja yhteisöllisyyden lisääminen ovat keskeisiä teemoja suomalaisen sosiaalityön kentällä ja näin ollen myös sosionomin opinnoissa. Yksinäisyys on lisääntynyt Suomessa jo useiden vuosien ajan ja vaikka yksinäisyyden tiedetään aiheuttavan erilaisia psyykkisiä kuin fyysisiäkin ongelmia ja haasteita, on kansallisesti yksinäisyyden vähentämiseksi kehitetty melko vähän laaja-alaisesti vaikuttavia ratkaisuja. Opinnäytetyön ideointivaiheessa opiskelijat toivat esille heitä kiinnostavia aiheita ja kiinnostuimme sekä innostuimme molemmat yhteisöasumisen ideasta ja päätimme ryhtyä kirjoittamaan opinnäytetyötä yhdessä. Kiinnostuneisuus ja innostuneisuus aihetta kohtaan on pysynyt ja jopa syventynyt tätä opinnäytetyötä kirjoittaessa.

Otimme yhteyttä muutamaan eri hankkeeseen, jotka liittyivät yhteisöasumiseen ja sen kehittämiseen. Yhteisöasuminen ei ole Suomessa kovin yleistä, mutta joidakin hankkeita sen saralla on laitettu alulle. Yhteistyökumppania oli alkuun vaikea löytää, mutta opinnäytetyömme ohjaaja ehdotti yhteistyökumppaniksi Asunto-Siltaa, mikä osoittautuikin erittäin hyväksi tutkimusympäristöksi opinnäytetyöhömmme.

2.1 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on kerätä tietoa vuokraperusteisen yhteisöasumisen järjestämisen tarpeellisuudesta ja siitä, voitaisiinko yhteisöasumisen keinoin vähentää eriarvoisuutta. Tätä opinnäytetyötä varten on haastateltu Asunto-Sillan tuetun asumisen asukkaita. Haastattelun tavoitteena oli kerätä asukkaiden ajatuksia sekä kokemuksia yhteisöasumisesta. Haastattelun vastausten odotettiin tukevan keräämäämme teoriaa vuokraperusteisen yhteisöasumisen tarpeellisuudesta tulevaisuudessa. Tavoitteena oli myös kerätä tietoa siitä, mitä odotuksia tai toiveita haastateltavilla olisi tulevaisuuden yhteisöasumiselta. Tässä opinnäytetyössä tuomme lisäksi esiin yhteisöasumisen hyötyjä yhteiskunnallisesta näkökulmasta teorian kautta.

Tutkimuskysymykset:

- Mitä hyötyä vuokraperusteisesta yhteisöasumisesta voisi olla?
- Miten yhteisöasuminen voisi vähentää yhteiskunnallista eriarvoisuutta Suomessa?
- Mitä tulevaisuuden yhteisöasumiselta odotetaan?

2.2 Toimintaympäristönä Asunto-Silta

Silta-valmennuksen tuettu asuminen eli Asunto-Silta tarjoaa tuetun asumisen palveluja muun muassa Tampereen ja Oriveden kaupungeille. Tuen antajana Silta-valmennus keskittyy niihin haasteisiin, jotka ovat vaikeuttaneet asumista tai johdaneet asunnon menetykseen. Tuetun asumisen kohderyhmään kuuluu muun muassa ne asiakkaat, joilla on tuen tarvetta asumisessa esimerkiksi aiempien asumishäiriöiden tai vuokravelkojen vuoksi. (Silta-Valmennus 2016.)

Tampereen Jankassa sijaitseva Asunto-Sillan asumisyhteisö on tarkoitettu vankeusrangaistuksen loppusuoralla oleville henkilöille. Jokaisella yhteisön asukkaalla on oma asunto, jossa he pääsevät opettelemaan arjen taitoja ja itsenäistä elämää ennen vankeusrangaistuksen päättymistä. Muut henkilöt yhteisössä ovat samankaltaisessa elämäntilanteessa, ja yhteisöltä saatu tuki on merkittävässä roolissa Asunto-Sillan asumisyhteisössä. Silta-Valmennusyhdistys ry tukee asukkaitaan myös oman asunnon löytämisessä, kun asukkaan on aika siirtyä itsenäisempään elämään. (Silta-Valmennus 2016.)

3 ERIARVOISUUS JA HUONO-OSAISUUS

3.1 Eriarvoisuus

Suomi on koulutusjärjestelmän erinomaisuudella, terveyserojen vähäisyydellä ja yhteiskunnallisten palvelujen laadulla sekä saavutettavuudella mitattuna yksi maailman menestyneimpiä maita. Silti eriarvoisuus pysyy sitkeästi yhteiskuntamme rakenteissa. Keskeisimpinä yhteiskunnassa esiintyvinä sosiaalisina ongelmina voidaan nähdä yksinäisyys, turvattomuus, eriarvoisuus sekä syrjäytyminen. Eriarvoisuus ilmenee eri hyvinvoinnin alueilla ja liittyy vahvasti ihmisen sosioekonomiseen asemaan. Koulutus, työllisyys ja asuminen ovat merkityksellinen osa ihmisen elämää. Näiden tekijöiden puuttuminen sekä elämänhallinnan vaikeudet väistämättä kasvattavat kokemusta eriarvoisuudesta. (Melin & Blom 2011, 194; Roivainen 2004, 22; THL 2019.) Eriarvoisuus voi tuntua ihmisarvoa loukkaavalta, sillä se vie ihmiseltä tasavertaisuuden muiden ihmisten ja yhteiskunnan edessä. Eriarvoisuus voi esimerkiksi rajoittaa ihmisen mahdollisuutta kouluttautua tai viettää sosiaalista elämää. Eriarvoisuus heikentää itsetuntoa ja voi vähentää yhteiskunnallista aktiivisuutta pettymyksien pelossa. (Therborn 2014, 5.)

Eriarvoisuutta tarkastellaan usein yhteiskunnallisessa valossa, sillä sen vähentäminen ja ehkäiseminen on yhteiskunnallisesti merkittävää. Eriarvoisuuden lisääntyminen vaikuttaa ihmisten hyvinvointiin negatiivisesti. (Holmila & Karvonen 2016, 32.) Eriarvoisuudesta koituu monia terveyshaittoja, kuten esimerkiksi mielenterveys- ja päihdeongelmia. Lisäksi eriarvoisuus kasvattaa terveyseroja. Esimerkiksi työtön henkilö voi kokea terveyspalveluiden piiriin hakeutumisen haastavaksi. Paremmassa sosiaalisessa asemassa olevilla ihmisillä on usein enemmän tietoa sekä voimavaroja hankkia itselleen apua ajoissa sekä ylläpitää terveyttään. (Holmila & Karvonen 2016, 32.)

Eriarvoisuus liittyy usein ihmisen pärjäämiseen yhteiskunnassa. Suurimmalla osalla suomalaisista elintaso ja elämänlaatu on yleisesti parantunut, ja sitä myötä hyväosaisuus on lisääntynyt. Kuitenkin osa väestöstä on jäänyt ulkopuolelle tästä yhteiskunnan myönteisestä kehityksestä. Tästä osoituksena on muun muassa

asumisen tasoerot. Osa väestöstä asuu vauraasti suurissa kodeissa, kun toinen osa asuu ahtaammin vuokra-asunnoissa. Myös asuinalueiden eriytyminen, eli alueellinen segregatio, on osa eriarvoistunutta alueellista kehitystä. Lisäksi pidentynyt toimeentuloasiakkuus, köyhyys, ylivelkaantuminen, työttömyys sekä maahanmuuttajien kotoutumisen haasteet voidaan nähdä eriarvoisuuden osatekijöinä. (Valtioneuvosto 2018, 12–13.)

Alueellisen segregatian estämisen näkökulmasta erilaisten väestöryhmien asuminen samalla alueella on kannattavaa. Yhteiskunta moninaistuu kulttuurin, kielen, poliittisten näkemysten, uskonnollisen ja filosofisen vakaumusten, elämäntapojen sekä elämäntyylien lisääntyessä ja muuttuessa. Nämä tekijät ovat jatkuvassa muutoksen ja edistyksen tilassa ja ne vaikuttavat ihmisten asenteisiin ja arvoihin perustuen siihen, miten jokainen yksilöllisesti suhtautuu muutokseen. Moninaisuus tarjoaa jokaiselle yksilöllisesti erilaisen yhteisöön kuulumisen tunteen. (Puumala 2021, 206–208.)

Eriarvoisuudesta voi syntyä myös kaltaisuutta. Lähellä olevien ihmisten samankaltainen elämäntilanne voi tuottaa yksilölle emotionaalista turvaa. Ihmiset kokevat usein, että samankaltaisiin ihmisiin voi luottaa – ainakin enemmän kuin ulkopuolisiin toisiin. Eriarvoisuuden tiivistymissä erilaiset elämää hankaloittavat vaikeudet, niukkuus ja resurssien puute kehittävät lähellä olevien ihmisten välistä vuorovaikutusta sekä avun verkostoja. (Junnilainen 2019, 141–142.) Lievä segregatio voikin olla positiivista erityisesti niille henkilöille, jotka kuuluvat jo muodostuneisiin yhteisöihin. Jos väestöryhmä jakautuisi liian tasaisesti esimerkiksi kaupunkialueella, tietynlaisia yhteisöjä ei välttämättä pystyisi muodostumaan ollenkaan. Erilaiset lievää segregatiota aiheuttavat yhteisöt pohjautuvat yleensä ihmisten yksilölliseen maailmankuvaan. Lievää segregatiota voi muodostua esimerkiksi vuokra- ja omistusasujien välille, nuorten ja vanhojen välille, kansainmaalaisten ja maahanmuuttajien välille ja niin edelleen. (Puumala 2021, 206.)

Suomessa eriarvoisuuden ehkäiseminen on myös yhteiskunnan vastuulla. Suomen valtio takaa kansalaisilleen perustuslailla oikeuden välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon (Suomen perustuslaki 11.6.1999/731). Perustuslaki myös edesauttaa jokaisen kansalaisen oikeutta asuntoon (Suomen perustuslaki

11.6.1999/731). Perustuslaissa huomionarvoinen asia on myös yhdenvertaisuus, joka on osa ihmisoikeuksia. Yhdenvertaisuus tarkoittaa sitä, että kaikki ihmiset ovat samanarvoisia riippumatta heidän kansalaisuudestaan, taloudellisesta tilanteestaan, sukupuolestaan, iästään tai muusta henkilöön liittyvästä syystä. Oikeudenmukaisessa yhteiskunnassa jokaisella ihmisellä on samanlaiset perusoikeudet. (Oikeusministeriö n.d.)

3.2 Huono-osaisuus

Huono-osaisuus on moniulotteinen käsite ja usein huono-osaisuudesta puhuttaessa käsitellään myös eriarvoisuutta. Näiden kahden käsitteen välille on toisinaan vaikeaa löytää selkeitä eroja. Huono-osaisuudella tarkoitetaan taloudellisten, sosiaalisten tai terveydellisten vajeiden kasautumista, kuten työttömyyttä, koulutuksen ulkopuolelle jäämistä, heikentyneitä terveydentilaa ja yleisen hyvinvoinnin kokemuksen heikentymistä. Huono-osaisuuden kokemukseen liittyy usein myös kokemus yhteiskunnallisesta ulkopuolisuudesta. Yleisesti huono-osaisuuden ajatellaan olevan jotakin, mitä pyritään ehkäisemään tai lievittämään. Huono-osaista väestönosaa pyritään tukemaan erilaisten sosiaalietuuksien ja erityispalveluiden keinoin. Aineellisten resurssien puutetta voidaan tarkastella esimerkiksi elintarvikeavun kautta, jonka keinolla huono-osaisten asemaa pyritään parantamaan. Huono-osaisuuden katsotaan kuitenkin tarkoittavan muutakin kuin vain pelkästään aineellisten resurssien puutetta. Suomalaisessa yhteiskunnassa pitkäaikaisasunnottomuus on äärimmäinen huono-osaisuuden muoto. (Kainulainen & Saari 2013, 22–24; Puumala 2021, 194–195; Saari 2015, 20, 166.)

Poliittisissa päätöksissä huono-osaisuuden vähentäminen nähdään yhteiskunnan markkinatalouden kasvun ja työllisyyden lisäämisenä, eikä niinkään yksilön sosiaalisen osallisuuden lisäämisenä sekä köyhyyden ja syrjäytymisen supistamiskeinona. Huono-osaisten ihmisten elämää ohjaakin voimakkaasti erilaiset lait, asetukset sekä hallinnolliset ohjeet. (Saari 2015, 168–169.) Saari, Eskelinen ja Björklund (2020) kertovat huono-osaisuuden olevan toisella tavalla ajateltuna yhteiskunnan hyväosaisuudesta sivuun jäämistä, sillä ihminen tavoittelee yleensä hyvää elämänlaatua, hyvinvointia sekä toimintakykyä eikä tietoisesti valitse

huono-osaisuuden kenttää vaan joidenkin huonojen valintojen tai muiden haasteiden ja ongelmien kohdatessa ajautuu sinne tahtomattaan (Saari, Eskelinen & Björklund 2020, 48). Tutkija kehittäjä Zitting (2021) korostaa myös, että on tärkeää ottaa huomioon se, että huono-osaisuus on kuitenkin subjektiivinen kokemus, sillä esimerkiksi kaikki pienituloiset ihmiset eivät koe olevansa huono-osaisia, vaikka objektiivisesti mitattuna eri tilastojen valossa näin olisikin (Zitting 2021). Voidaankin ajatella, että esimerkiksi työtön, joka kuitenkin tulee toimeen saamallaan taloudellisilla etuuksilla ja kokee elämänlaatunsa, terveytensä ja sosiaaliset suhteensa hyväksi on tilastojen valossa huono-osainen, mutta yksilöllinen kokemus huono-osaisuudesta ei täyty.

Puhuttaessa huono-osaisuudesta ei tule jättää huomiotta ylisukupolvista huono-osaisuutta. Ylisukupolvinen huono-osaisuus tarkoittaa sitä, että vanhempien hyvinvoinnin puutostekijät sekä ongelmat siirtyvät heidän lapsilleen. (Soste n.d.) Perhe on yhteisö, johon kuulumisen tulisi antaa turvaa, tukea ja läheisyyttä, mutta joissakin perheissä esiintyy päihteiden käyttöä, väkivaltaa tai huolenpidon laiminlyöntiä. Nämä haitalliset tekijät ylläpitävät ja siirtävät huono-osaisuutta sukupolvelta toiselle. Monille huono-osaisuus ei kuitenkaan periydy vaan perheet tai yksilöt pääsevät lopulta ulos ylisukupolvisen huono-osaisuuden kierteestä. Kuitenkin pieni osa perheistä kokee huono-osaisuutta ja sen eri muotoja sukupolvelta toiselle. (Saari ym. 2020, 13, 84.) Ylisukupolvinen huono-osaisuus on yksi Suomen keskeisistä haasteista sosiaali- ja terveystaloudessa, ja siihen onkin kiinnitetty huomiota esimerkiksi hallitusohjelmassa sekä muissa poliittisissa linjauksissa. Ylisukupolvisen huono-osaisuuden ehkäiseminen on koko yhteiskunnan vastuulla ja siihen tarvitaan laaja yhteiskunnan tuki. (Saari ym. 2020, 11; Soste n.d.)

3.3 Vuokra-asuminen ja varallisuus

Vuokra-asuminen on yleistynyt Suomessa. Vuokra-asuminen on yleisempää kaupungeissa kuin maaseudulla. Asuntokunnittain vuokra-asuminen on yleistynyt eniten yksinasuvien keskuudessa. Vuonna 2019 yksinasuvista 49 % asui vuokralla, kun yhteensä kaikista asuntokunnista 34 % asui vuokralla. (Tilastokeskus 2020.) Ulkomailla syntyneet Suomessa asuvat ihmiset asuvat yleisemmin

vuokralla, kuin Suomessa syntyneet. Lisäksi ulkomailla syntyneet Suomessa asuvat henkilöt asuvat ahtaammin kaikissa tuloryhmissä. Pienituloisuuden osasyynä voi olla vuokrien korkeat hinnat. Näin on erityisesti pääkaupunkiseudulla, kun taas maaseudulla syynä pienituloisuudelle ovat pienet tulot. Suurissa keskuksissa taas yhdistyvät molemmat ilmiöt, eli korkeat asumiskustannukset ja pienet tulot. (Ilmarinen, Kauppinen & Karvonen 2019, 70–72.)

Suomessa yhteiskunta tukee asumista esimerkiksi suoraan asukkaalle maksettavalla asumistuella. Vuonna 2020 Kela maksoi asumismenoja 2,6 miljardia euroa asumistuen ja perustoimeentulotuen muodossa. Asumisen tuet kattavat noin puolet asumismenoista. Vuonna 2020 myönnettyjen asumistukien määrä kasvoi 4,2 % vuodesta 2019. Asumistukea saavista ihmisistä suurin osa asuu vuokralla. Yleistä asumistukea myönnetään eniten alle 30-vuotiaille ja sitä saa eniten yksin asuvat opiskelijat ja työttömät. Asumistukea saavat ihmiset asuvat myös usein ahtaammin, kuin omistusasunnossa asuvat. (Kela 2021, 7–8, 10–11, 14.)

4 YHTEISÖ JA YHTEISÖLLISYYS

4.1 Yhteisö

Sosiologi Fran Tonkissin mukaan yhteisön käsite on haastava termi, sillä sitä on vaikea määritellä ja havainnoida (Puumala & Maïche 2021, 70). Yhteisön käsitteeseen liittyy ainakin perinteinen elämäntapa, jota määrittää suhteiden pysyvyys, kiinteys ja jatkuvuus, yhteenkuuluvuuden tunne, fyysinen paikka ja historiallinen tarina (Saastamoinen 2011, 80). Yhteisö rakentuu ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja se on jokaiselle ihmiselle henkilökohtainen kokemus ja sillä on jokaiselle yksilöllinen merkitys. Yhteisöksi voidaan määritellä esimerkiksi työpaikan työyhteisö tai oma perhe. Toisaalta myös yhteiskunta voidaan nähdä olevan yksi iso yhteisö, sillä se tarjoaa melko pysyvät puitteet ja toimintatavat tiettyihin yhteiskunnallisiin säädöksiin sekä normeihin. (Nivala & Ryyänen 2019, 109.) Yleensä ihminen kuuluu useaan eri yhteisöön ja globalisoituvassa maailmassa oma yhteisö voi ulottua myös yli valtiollisten rajojen. Ennen yhteisöt olivat enemmän annettuja, paikallisia ja hierarkkisia, kun nykyään yhteisöt muodostuvat yksilön omien sosiaalisten kontaktien ja mielenkiinnonkohteiden pohjalta eli yhteisöistä on tullut verkostomaisempia. Nykyään yhteisöissä mahdollistuu myös jokaisen osallistujan yksilöllisyys. (Ahava, Heikkilä, Siljamäki & Valtonen 2011, 167.)

Yhteisöjä voidaan määritellä monin erilaisin käsittein. Paikallisyhteisön käsitteellä tarkoitetaan sitä, kun yhteisön jäseniä yhdistää alueellinen läheisyys. Yhden kerrostalon asukkaita ei kuitenkaan kutsuta yhteisöksi, jos asukkailla ei ole keskinäistä vuorovaikutusta tai he eivät koe yhteenkuuluvuuden tunnetta. Toisaalta taas eri puolilla maapalloa elävät ihmiset voivat kutsua itseään yhteisöksi, jos heitä yhdistää jokin harrastus tai peli ja he ovat tekemisessä keskenään esimerkiksi internetin välityksellä. Näin ollen alueellinen läheisyys ei yksinään riitä yhteisöä määrittäväksi perusteeksi. (Nivala & Ryyänen 2019, 109.) Mediavälitteiset yhteisöt perustuvatkin enemmän yhteisiin mielenkiinnonkohteisiin, tietoihin ja taitoihin. Yhteinen historian ja kulttuurin yhdistävä voima yhdistettynä mediavälit-

teiseen yhteisöön tulee kuitenkin esille esimerkiksi diasporassa elävissä kulttuurisissa yhteisöissä, sillä oman yhteisön asuessa eri maissa kommunikointi mediavälitteisesti on nykyään yleistä. (Lehtonen 2011, 203).

Käytäntöyhteisössä toimijoiden intressit voivat olla erilaiset, mutta yhteinen toiminta muodostaa heistä yhteisön. Käytäntöyhteisön käsitteellä viitataan siihen, kun yhteisö muodostuu vuorovaikutuksellisissa käytännöissä, jonka tahtiin yhteisön toiminta ja ryhmän identiteetti muokkaantuu reflektiivisesti. Käytäntöyhteisöissä keskiöön nouseekin yhteinen toiminta, joka antaa yhteisölle löyhemmät rajat, kuin esimerkiksi johonkin tiettyyn mielenkiinnonkohteeseen liittyvät yhteisöt. (Lehtonen 2011, 224–225.)

Yhteisössä sen jäsenet kerääntyvät yhteen saavuttaakseen tietyn tavoitteen, auttaakseen toisiaan ja pitääkseen huolta toisistaan. Yhteisö on parhaimmillaan paikka, jossa sen jäsenet antavat ja vastaanottavat erilaisia kokemuksia, läheisyyttä, vastavuoroisuutta ja luottamusta. Yhteisöstä voi löytyä joku, joka kuuntelee ja jolta voi saada tukea. Yhteisössä on tärkeää, että sen jäsenet tulevat kaikki kuulluksi ja nähdyksi sekä antavat oman panoksensa yhteisön toimintaan. Jos yhteisöstä ei löydy edellä mainittuja elementtejä, yhteisö voi hiipua ja loppua. Ilman yhteisöä sen jäsenet voivat kokea olevansa ilman paikkaa, jossa olla ja johon kuulua. (Lähteenoksa 2011, 6.)

Yhteisöä käsitteenä on kuitenkin luontevinta määritellä sen merkityksen perusteella. Yhteisön jäseniä yhdistää jokin yhteinen asia tai tekijä ja yhteisössä koetaan yhteenkuuluvuuden tunnetta eli yhteisöllisyyttä. Yhteisö mielletään positii-viseksi asiaksi. Yhteisön avulla sen jäsenet voivat saada tukea toisiltaan, he kokevat tulevansa kuulluksi ja nähdyksi sekä jäsenten välille muodostuu sosiaalisia suhteita. Lisäksi yhteisön avulla opitaan ottamaan vastuuta, joka puolestaan tukee ihmisen henkistä kasvua. (Nivala & Ryyänen 2019, 109–110.) Yhteisössä koetaan yleensä kiinnittymistä yhteisön jäseniin (Paavolainen 2021, 14).

Kun yhteisössä vallitsee luottamus ja vastavuoroisuus, siinä koetaan turvallisuuden ja yhteenkuuluvuuden tunnetta yhteisen tekemisen ja toiminnan kautta sekä saavutetaan yhteisiä tavoitteita, voidaan puhua yhteisön sosiaalisesta pääomasta. Sosiaalinen pääoma rakentuu vastavuoroisissa sosiaalisissa suhteissa

sekä jäsentensä välisessä luottamuksessa ja se on tärkeä yhteisöä kannatteleva voimavara. (Paavolainen 2021, 14–15.) Näiden tekijöiden kautta myös yhteisön hyvinvointi lisääntyy. Sosiaalisen pääoman huomioiminen myös yhteisöasumista suunniteltaessa voisi olla huomionarvoista, sillä sosiaalinen pääoma lisää yksittäisen ihmisen hyvinvointia sekä yhteistä hyvää. (Roivainen 2004, 26.)

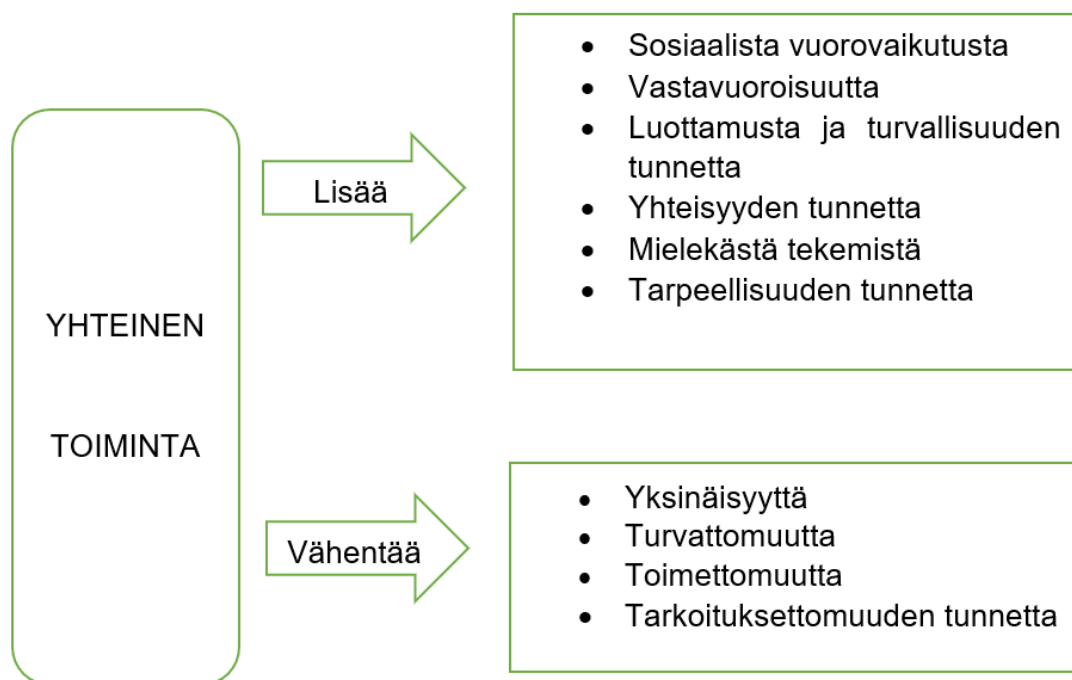
Kaikista yhteisön hyvistä puolista huolimatta, voi yhteisön sisälle kehittyä myös negatiivisia jännitteitä, jos jäsenten valtasuhteet ovat kovin erilaisia tai intressit hyvin kaukana toisistaan. Toisaalta yhteisöistä voi tulla niin tiiviitä, että se sulkeutuu omaan itseensä jättäen ulkopuolelle muita ihmisiä tai yhteisön sisällä saateen olla hyväksymättä erilaisuutta ja kaikkien jäsenten yhtenäisyyttä korostetaan. (Paavolainen 2021, 15–16.) Moninaistuvassa yhteiskunnassa yhteisöissä tapahtuvilta konflikteilta ei voidakaan välttyä. Konfliktit tuovat esiin valtasuhteita, jännitteitä sekä käsityksiä identiteeteistä, arvoista ja politiikasta. Konfliktit voidaan nähdä väistämättöminä ja tarpeellisina, jotta moninaistuminen voi tapahtua. Konflikteja käsiteltäessä epäkohtia nostetaan esille ja yhteisöissä käydään kriittistä keskustelua. Keskusteleva yhteisö ei jakaudu pienempiin ryhmiin, vaan yhteisöstä muodostuu moniääninen ympäristö. Konfliktit olisivatkin tärkeä hyväksyä osaksi yhteisön moniäänisyyden kehittämistä. Konfliktien ratkaisuksi ei voida asettaa aukotonta yhteisymmärrystä, mutta ristiriitaisten tunteiden käsitteleminen ja kuuleminen tulee mahdollistaa. Onkin tärkeää ymmärtää ja hyväksyä, että emme aina ole samaa mieltä. (Puumala 2021, 209–210.)

Tulevaisuudentutkijoiden mukaan tulevaisuuden muutosvoima kumpuaa yhteisöistä ennemminkin kuin yksittäisten henkilöiden poikkeuslahjakkuuksista. Maailman ja ihmiskunnan kohtaamat haasteet alkavat paisumaan sellaisiin mittaluokkiin, jossa ratkaisuja rajoja ylittäviin ongelmiin etsitään yhteisöistä. Globaaleihin, yhdessä kohdattaviin haasteisiin tarvitaan maailmanlaajuisia yhteistoiminnallisuutta sekä innovatiivisia ratkaisuja. Vaikka haasteisiin vastataan poliittisilla linjauksilla ja kansainvälisillä sopimuksilla, ongelmat kohdataan paikallisesti. Haasteet jaetaan yhdessä omassa lähiyhteisössä ja tämän vuoksi paikalliset ratkaisut ja niiden kehittäminen on merkittävää. Yhteisön keinoin otetaan myös vastuuta paikallistason hyvinvoinnista. (Korpela 2014, 132; Mäkinen 2011, 240–241.)

4.2 Yhteisöllisyys

Yhteisöllisyys muodostuu usein yksilön ja yhteiskunnan tai yhteisön ja sen jäsenen välisessä suhteessa. Yhteisöllisyyttä voidaan kokea tietyssä alueellisessa paikassa tai tiettyyn aiheeseen liittyen. Yhteisöllisyys tarkoittaa sitä, että yhteisössä koetaan yhteyttä toisiin ihmisiin sekä yhteisyyden tunnetta. Yhteisöllisyyttä syntyy helpoiten sellaisten ihmisten välille, jotka ovat aktiivisia, ottavat kontaktia sekä ovat vuorovaikutteisia. Yhteisöllisyyttä syntyy itsestään sellaisissa ryhmissä, joita yhdistää jokin yhteinen päämäärä. Aktiivisiin ja vuorovaikutuksellisiin yhteisöihin yhteisöllisyys syntyy helpommin, kun taas toisissa yhteisöissä yhteisöllisyyden syntyminen voi ottaa aikaa. Yhteisöllisyyden lähtökohtina toimivat yhteisön jäsenten yhdessä viettämä aika, heidän välisensä tuttuus, luottamus ja välittäminen. Yhteisöllisyyden syntymistä voidaan tietoisesti ohjata tiettyyn kehitysuuntaan sekä edesauttaa sen muodostumista. Tällöin puhutaan yhteisöllisestämisestä. (Birck 2020, 4.)

Ihmisyys on lähtökohtaisesti sosiaalinen prosessi, joka muotoutuu yhteisten kokemusten myötä. Vahvat yhteiset kokemukset tuottavat yhteenkuuluvuuden tunnetta. Yhteisöllisyydessä emotionaalinen kokemus yhteisöön kuulumisesta onkin tärkeää. Yhteenkuuluvuuden tunne ei kuitenkaan yksin riitä yhteisöllisyyden muodostumiseen vaan yhteisöllisyyttä muodostuu, kun yhteenkuuluvuuden tunne johdtaa vastavuoroiseen, yhteiseen toimintaan. Yhteinen toiminta lisää myös esimerkiksi luottamusta, turvallisuuden tunnetta ja tarpeellisuuden tunnetta (kuvio 1). Yhteiskunnan modernisoituminen on johtanut yksilöllisyyden kasvamiseen ja saman aikaisesti yhteisöllisyyden heikkenemiseen, koska ihmiset eivät halua yksilöllisten elämäntapojensa vuoksi sopeutua yhteisöllisen elämän yhdenmukaisuuteen. Kuitenkin nykyajassa yhteisöt ja niistä kumpuava yhteenkuuluvuuden tunne on tärkeää, se on yksilön identiteetin lähde ja kaipuun kohde. Nykyajan yhteisöllisyyden kokemus löytyy todennäköisesti planeettamme tulevaisuuteen liittyvistä aiheista ja globaalisti jaettavasta tietoisuudesta (Aro 2011, 38, 40, 52–53; Saastamoinen 2011, 88–89).

KUVIO 1. Yhteisöllisyyden hyvinvointivaikutukset (Jolanki, Topo, Rappe & Teittinen 2017, muokattu)

Yhteisöllisten suhteiden muutos on korostanut henkilökohtaisten suhteiden merkitystä, kun ennen yhteisöllisyys perustui enemmänkin asuinpaikkaan ja naapuruuteen. Yhä enemmän ihmiset viettävät aikaa kotona, mistä erilaisten kommunikointilaitteiden avulla ollaan vuorovaikutuksessa omiin ystäviin, tuttuihin ja perheenjäseniin. Lisäksi erilaiset hyvin saavutettavat kulkuvälineet vähentävät maantieteellisen etäisyyden merkitystä yhteisöjen muodostumiselle. (Aro 2011, 54–55.) Nykyään yhteisöllisyyden kokemuksia löydetäänkin yksityisemmistä tiloista sekä virtuaalisesti (Saastamoinen 2011, 89). Yhteisöllisyyttä muodostuu usein esimerkiksi harrastus-, kulutus- ja elämäntapayhteisöjen ympärille. Lisäksi sosiaalinen media tarjoaa alustan yhteisöllisesti koettaville kokemuksille. Kaikenlaisia kuluttaja-, harrastus- ja elämäntapayhteisöjä sekä itseapuryhmiä löytyy esimerkiksi Facebookista, Instagramista, foorumeilta sekä erilaisista sosiaalisista peleistä. (Autio 2011, 92–93.) Nuoria haastateltaessa on käynyt ilmi, että verkko-yhteisöt ovat heille lähes välttämättömiä ja ne voidaan kokea yhtä voimakkaina ja tärkeinä kuin perinteiset kaveryhteisöt (Noppari & Uusitalo 2011, 143).

Aktiiviset ja vuorovaikutukselliset henkilöt ja yhdessä asetetut päämäärät edistävät yhteenkuuluvuuden tunnetta ja yhteisöllisyyden muodostumista. Yhteisöasumisessa ihmisiä yhdistää yhteiset elintilat, mutta niissä toteutetun yhteisen toiminnan myötä asumisyhteisöön muodostuu myös yhteisöllisyyttä. Yhteisöllisyys tuo ihmisille myös turvaa, luottamusta ja yhteistä tekemistä. Tulevaisuudessa yhteisöasumisen keinoin voidaan vahvistaa paikallisyhteisöllisyyttä, mutta kuitenkin pitäen myös yhteyttä muihin ihmisiin esimerkiksi verkon välityksellä ja toisinaan myös liikkuen pitkällekin pois asumisyhteisöstä.

5 YHTEISÖASUMINEN

Yhteisöasuminen laajentaa yhteisön sekä yhteisöllisyyden ajatusta ja kokemusta. Yhteisöasuminen voi tarkoittaa erilaisia asumisen muotoja kuten kommuuneja, hoito- ja palveluyksiköitä, suurperheitä sekä uudentyypisiä asuinyhteisöjä. Yhteisöasuminen on mielekäs ja turvallinen ratkaisu eri ikäisille asukkaille. (Väliskan- gas 2009, 68; Korpela 2014, 94.) Suomessa on vuosikymmeniä rakennettu melko yhdenmukaisia asuntoja suomalaisille keskivertoasukkaille heidän oletettujen tarpeiden mukaisesti, jonka vuoksi asuntomarkkinoilta rajautuu pois persoonalliset ja yksilöllisiä tarpeita vastaavat asunnot. Asumistarpeet onkin nähty Suomessa jo pitkään melko muuttumattomina. Yhteisöasuminen voisi tarjota uudenlaisen vaihtoehdon perinteisten mallien joukkoon, sillä se mahdollistaa asukkaiden osallistumisen asunnon suunnitteluun ja se pystyy vastaamaan asukkaiden pitkäaikaisiin tarpeisiin. (Helamaa & Pylvänen 2012, 14; Korpela 2014, 50–51.)

Suomessa yhteisöasumiselle ei ole vielä vakiintuneita termejä. Suomalaisessa tutkimuksessa ja kirjallisuudessa eniten käytettyjä termejä ovat yhteisöasuminen, yhteisöllinen asuminen, yhteisötalo tai yhteisöasumisen pohjoismainen malli. Englannin kielellä yhteisöasumisesta käytetään termiä cohousing, Tanskan kielellä bofaelleskab, Hollannin kielellä centraal wonen ja Ruotsin kielellä kollektivhus tai bo i gemenskap (Korpela 2014, 84, 91.) Yhteisöasumisen ja yhteisöllisen asumisen käsitteistä puhutaankin Suomessa usein rinnakkain sekä toistensa synonyymeinä, mutta yhteisöasuminen on erityinen yhteisöllisen asumisen muoto. Näiden kahden käsitteen välillä on kuitenkin se eroavaisuus, että yhteisöasumisessa asukkailla on yhteisten tilojen sekä toiminnan lisäksi myös velvollisuuksia sekä vastuuta, kun taas yhteisöllisessä asumisessa toiminta perustuu vapaaehtoisuuteen. (Helamaa & Pylvänen 2012, 25.)

5.1 Yhteisöasumisen historiaa

Ihminen on laumaeläin ja maailmalta löytyvät erilaiset kulttuurit ovat kehittyneet yhteisöjen tiiviistä vuorovaikutuksesta. Perhemallit ovat vuosisatojen aikana muuttuneet ja biologinen ydinperhe omana lähiyhteisönä ja yksin asuminen ovat

historian valossa melko uusia kehityslinjoja. Kauas historiaan katsoen yhteisöidea voi ulottua jopa Platonin Valtioon tai Thomas Mooren 1500-luvulla kehittämään Utopiaan, joka oli kuvitteellinen ihanneyhteiskunta, jossa yksityisomisteisuutta ei olisi laisinkaan. (Korpela 2014, 84–85.)

Mahdollisesti ensimmäisenä yhteisöllisen asumisen ideana voisi toimia ranskalaisen utopistisocialisti Charles Fourierin kehittämä falangi, jossa asumismahdollisuuden lisäksi oli muun muassa päiväkoteja ja kouluja, puutarhoja ja miekkailuareena. Falangeja ei ikinä kuitenkaan rakennettu Eurooppaan, mutta ranskalainen industrialisti Jean-Baptiste Godin rakennutti Familistère-nimisen yhteisötalon oman tehtaansa työläisille, jossa asui noin 1200 ihmistä. Nykyisin kyseinen rakennus on historiallinen muistomerkki ja osittaisessa asumiskäytössä. (Korpela 2014, 85.)

Yhteisöasumisajattelu alkoi kehittyä enemmän Ruotsissa 1930-luvulla. Idea lähti siitä, että naiset voisivat pitää ansiotyönsä ja heidän kotityönsä vähenisivät, vaikka he menisivätkin naimisiin ja saisivat lapsia. (Vestbro 2014, 1.) Ruotsissa 1930-luvun jälkeen rakennetut yhteisötalot sisältävätkin lähes poikkeuksetta lastentarhan ja yhteisiä ruokailutiloja. Tanskaan ensimmäiset asumisyhteisöt on rakennettu 1970-luvulla. Ensimmäinen taloyhteisö, Sættedammen on valmistunut vuonna 1972 ja toinen, Skråplanet vuonna 1973, joista molemmat yhteisöt ovat edelleen toiminnassa. Tanskan yhteisöasumisen idea oli luoda kollektiivinen yhteisö, joka korvaisi eristäytyneen ydinperheen. Tavoitteena oli luoda yhteisö, jossa toteutuisi kyläyhteisön sosiaaliset edut ja yhteisön asukkaat osallistuisivat yhteisön suunnitteluun ja kehittämiseen. (Korpela 2014, 87–88; Larsen 2019, 1353).

Suomessa yhteisöasumistyyppistä asumista on ollut esimerkiksi entisaikaan maaseutujen kyläyhteisöt. Kyläyhteisöissä ihmisillä on ollut tapana auttaa naapuria omien taitojensa mukaisesti, ja kaikilla on ollut jotakin annettavaa. Jokainen asukas toimi oman kyläyhteisön hyväksi ja toisista pidettiin huolta. Kyläyhteisössä kaikilla oli oma paikkansa ja jokaista pidettiin tärkeänä. Kyläyhteisöt koettiin myös turvallisiksi. Vaikka taloudellisesti tuohon aikaan on ollut köyhää, oli ky-

läyhteisöt kuitenkin merkityksellisiä ja antoivat paljon muutakin, kuin vain materialistisia asioita. Tämän tyyppiset kyläyhteisöt voitaisiin nähdä Suomessa yhteisöasumisen edelläkävijöinä. (Lähteenoksa 2011, 13.)

Suomessa yhteisöasumisen kehittäminen on vielä alullaan, mutta lähiötyötä on tehty jo useita vuosikymmeniä. Suomen kielessä käsite *ongelmalähiö* on vakiintunut 1970-luvun puolivälin paikkeilla ja käsitteellä viitataan erityisesti paikallisten sosiaaliseen elämään. Tämän ”ongelman” ratkaisukeinojen myötä on kehittynyt yhdyskuntatyö sekä asukastoimikunnat, joiden avulla kerrostaloasukkaat ovat kehittäneet yhteisyyttä ja kylähenkeä. Lähiöiden yhteisöllisyyden kehittäminen on siis ollut kaupunkisuunnittelun ja -politiikan tavoitteena jo yli neljäkymmentä vuotta ja keskustelu aiheesta jatkuu samanlaisena. Vuosien varrella lähiöihin onkin kehitetty satoja erilaisia hankkeita ja kokeiluja, joiden tavoitteena on ollut kehittää lähiöiden asukkaista toistensa kanssa vuorovaikutuksessa olevia, ulospäinsuuntautuneita, osallistuvia kansalaisia, jotka välittävät ympäristöstään ja pitävät siitä yhteisöllisin keinoin itsenäisesti huolta. 2000-luvulla tästä ideaalista on tullut normi lähiökehityksessä. (Junnilainen 2019, 70–73.)

5.2 Yhteisöasumisen määrittelyä

Väestölliset muutokset haastavat länsimaat järjestämään sekä kehittämään uudenlaisia asumisratkaisuja. Asumismuotojen kehittämisen tarpeeseen vaikuttaa muun muassa ikääntyneen väestönosan määrän kasvu. Suomalaisten eliniän odote on tilastojenkin valossa pidentynyt ja terveiden elinvuosien määrä lisääntynyt. Vanhusten tarvitsemia hoitopalveluita ei pystytä tuottamaan riittävästi nykyisillä resursseilla siten, että arvokkaat eläkepäivät olisivat jokaiselle taatut. Moni vanhus kokee myös turhautuneisuutta mielekkään tekemisen ja seuran puuttuessa. Yhteisöasumisen avulla yhteiskunnan hoitotaakkaa voitaisiin keventää, sillä yhteisöasuminen mahdollistaa monipuolisen naapuriavun. (Hedman 2017, 1–2; Korpela 2014, 8.)

Asumisratkaisuihin vaikuttavia perherakenteissa tapahtuvia muutoksia on syytä myös tarkastella. Yksinasuvien määrä on monissa ikäluokissa lisääntynyt ja pe-

rintainen perhemalli on monimuotoistunut ja esimerkiksi uusio- ja yhden vanhemman lapsiperheitä on aiempaa enemmän. Lisäksi maahanmuutto sekä monikulttuurisuus on muuttanut perhemallia sekä asumistapoja myös Suomessa. Nykypäivän asumisen haasteisiin liittyy myös esimerkiksi nuorten asuntopula ja itsenäiseen asumiseen tarvittava tuki. (Hedman 2017, 2–3.)

Ekologisesti kestävämpi elämäntapa ja luonnonvarojen säästäminen on tärkeää jo lähitulevaisuudenkin kannalta. Rakennuttamisvaiheessa tulevat asukkaat haluavat usein valita kestäviä materiaaleja sekä investoida energiansäästöön ja he panostavat liikkumistarvetta vähentävään elämäntapaan. Ilmastoystävällisyyttä edistetään myös yhteisten, jaettujen tilojen ja tavaroiden avulla. (Hedman 2017, 5; Korpela 2014, 51.) Jaetut tavarat ja toiselta lainaaminen ovatkin osa ekologista elämäntapaa, jonka yhteisöasuminen mahdollistaa. Sitä mitä itsellä ei ole, voi löytyä naapurilta eikä kaikkea tarvitse itse hankkia. Yhteisöasuminen mahdollistaa siis myös taloudellisen säästön. (Lähteenoksa 2011, 30.) Ihmisten yksilölliseen hiilijalanjälkeen vaikuttaa eniten asuminen, liikenne ja ruoka ja näihin kaikkiin voitaisiin vaikuttaa yhteisöasumisen keinoin. (Korpela 2014, 111.)

Jotta yhteisöasumisesta saataisiin varteenotettava vaihtoehto asuntomarkkinoille Suomessa, tulisi siitä jakaa tietoa kansalaisten keskuudessa sekä muuttaa asenteita rakennus- ja rahoitusosalalla. Myös nykyinen tonttipolitiikka sekä rakennuttamisen normit tarvitsisivat muutosta. Arkkitehtien, rakennuttajien ja muiden alan ammattilaisten tulisi opetella uudenlainen työskentelytapa aiempaa suurempien asukasryhmien kanssa ja pankkien olisi määriteltävä ehdot rakennuttamista varten tarvittaviin lainoihin. Ja ennen kaikkea tarvitaan kansalaisia, jotka ovat valmiita lähtemään mukaan ryhmärakennuttamiseen. Vuokraperusteisesta ryhmärakennuttamisesta juridisesti vastuun ottaa joko asumisoikeusyhdistys tai vuokratyöyhtiö. Ryhmärakennuttamisen lähtökohtana on, että rakennukset toteutetaan tulevien asukkaiden toiveiden pohjalta. (Korpela 2014, 30–31.)

Arkkitehti ja professori Markku Hedmanin (2017) mukaan suomalaisessa yhteiskunnassa korostuva omatoimisuus sekä yksin pärjäämisen kulttuuri ovat voineet olla syynä yhteisöasumisen puuttumiselle. Yhteisö voidaan kokea asukkaan itsemääräämistä rajoittavana tekijänä, jonka vuoksi yhteisöasumista kohtaan voidaan kokea ennakkoluuloja. (Hedman 2017, 2.) Yhteisön tai ryhmän käsitteet

voidaan usein mieltää epämieliseksi ja ihmiset tukeutuvatkin enemmän yksin tekemiseen ja pärjäämiseen tai hierarkkiseen organisaatioon vaikka yhteisöasuminen perustuu juuri suunnitelmallisuuteen ja yhteisten sopimusten ja sääntöjen kunnioittamiseen. (Korpela 2014, 129.) Yhteisöasumisen kulmakivinä toimii vapaaehtoisuus, tasaveroisuus, sopimuksenvaraisuus, avoimuus ja muiden ihmisten yksityisyyden ja vapauden kunnioittaminen. (Korpela 2014, 130.)

Yhteisöasuminen voidaankin nähdä olevan vaihtoehto nykypäivän yksilökeskeisyydelle (Jaakkola & Kettunen 2017). Pohjoismaissa toteutetun yhteisöasumisen tarkoituksena on pyrkiä lisäämään sosiaalista hyvinvointia sekä ihmisten välistä vuorovaikutusta. Yhteisöasuminen on muissa Pohjoismaissa yleisempää kuin Suomessa. Yhteisöasumisen tunnuspiirteitä ovat yhteistoiminta, yhteistilat ja yhteisöllinen organisaatio. Yhteisöasuminen ei kuitenkaan ole esteenä yksityisyydelle, omille ajatuksille, mieltymyksille tai arkisille valinnoille. (Korpela 2014, 94; Välikangas 2009, 68.)

Ruotsi voisi toimia Suomelle hyvänä esimerkkinä yhteisöasumisen kehityksessä. Ruotsissa huomattava osa keskiluokasta asuu vuokra-asunnoissa ja aktiivisten asukkaiden vaatimuksesta kunnat ja muut yleishyödylliset institutionaaliset vuokratyöyhtiöt ovat taipuneet rakentamaan yhteisöllisiä taloja. Tällaisissa projekteissa asukkailla ei ole ollut taloudellista vastuuta rakennuttamisesta, mutta he ovat kuitenkin osallistuneet aktiivisesti talojen suunnitteluun. Suurin osa kohteista on onnistunut ja asukkaat ovat olleet lopputulokseen todella tyytyväisiä. Vaikka asukkaat asuvat vuokralla, talot ja asunnot koetaan omiksi ja niistä pidetään hyvää huolta. (Korpela 2014, 34–35.)

Suurin yhteisöasumisyhteisö on vuonna 2000 perustettu Munksoegaardin pientaloyhteisö Tanskan Roskildessa. Talot ovat sijoiteltuna viideksi ringiksi yhteisten tilarakennusten ympärille. Yhteisissä tiloissa on muun muassa kahvila, luomutuokasmyymälä, pellettilämpövoimala ja kirjasto. Yhteiseltä tontilta löytyy myös pelikenttiä, kasvimaata ja eläinsuojat muun muassa kanoille ja hevosille. Alueen asukkaat on jaettu pienempiin ryhmiin ja heillä on jokaisella oma yhteisötalo, joissa järjestetään esimerkiksi yhteisruokailuita. Lisäksi yhteisössä toimii yhteisöautorinki ja asukkailla on mahdollisuus vuokrata käyttöönsä sähköpolkupyörät. (Korpela 2014, 75–76.)

5.3 Yhteisöasumisen merkitys

Sosiaaliin ja toiminnallisiin verkostoihin pohjautuva yhteisöasuminen tarjoaa eri ikäluokille uusia näkökulmia sekä monipuolisuutta asumisen vaihtoehtoihin. Yhteisöasuminen on asumismuotona asukasta aktivoivaa ja toimijuutta korostavaa ja se lisää osallisuuden kokemusta. Yhteisöasuminen mahdollistaa yhteistoiminnan järjestämisen sekä naapureiden kohtaamisen yhteisissä tiloissa helposti ja vaivattomasti. Yhteisöllisen toiminnan määrän ja laajuuden sekä toiminnan tavoitteet, ehdot sekä kulttuurin määrittävät asukasyhteisöt itse. Yhteisöasumisessa asukkaat järjestävät itse erilaisia harrastus- ja yhteistoimintaa. Yleisimpiä yhteistoiminnan muotoja Suomessa ovat yhteiset ruokailut sekä saunominen. Muuta yhteistä toimintaa voi olla esimerkiksi lastenhoitoapu, lukupiirit ja yhteiset juhlat. Yhteisöasumisen katsotaan parantavan yleisesti elämänlaatua ja vähentävän turvattomuuden tunnetta. (Helamaa & Pylvänen 2012, 14–16; Korpela 2014, 37, 84.)

Yhteisötalojen suunnittelu aloitetaan yhteisistä tiloista. Yhteisötilojen määrä ja laatu vaikuttavat myös siihen, millaisia asuntoja asukkaat itselleen haluavat. Esimerkiksi hyvä yhteinen keittiötila ja aktiivisesti toteutuvat yhteisruokailut voivat vaikuttaa siihen, että omaan asuntoon riittää vaatimattomampikin keittiö. Asukkaiden tarpeita vastaavat, keskeisesti sijoitellut mukavat yhteistilat rohkaisevat asukkaita kohtaamiseen ja vuorovaikutukseen. Yhteisötaloista tehdyissä tutkimuksissa on käynyt ilmi, että hyvin ja huonosti suunniteltujen yhteisötilojen käyttömäärillä on jopa kaksikymmenkertainen ero. (Korpela 2014, 67.)

Nykypäivän yhteiskunnassa sosiaalisten suhteiden solmiminen ja yhteisöllisyyden kehittyminen on jäänyt yksilöiden varaan. Oma perhe ei välttämättä toimi sosiaalisena kivijalkana ja ystävätkin valikoituvat tarkkaan ja harkitusti. Tällaisessa sosiaalisessa viidakossa hiljaiset, kiireiset tai juurettomat ihmiset voivat jäädä sosiaalisen kanssakäymisen ulkopuolelle. Itse luodut suhteet ovat myös hataramalla pohjalla, kuin lähiyhteisöön linkittyvät ihmissuhteet ja juuri tähän yhteisöasuminen voisi vastata. (Korpela 2014, 92–93.)

Yhteisöasumisessa yhteisön muodostuminen tarvitsee yhteisen rakennuksen lisäksi sosiaalisen rakenteen eli ihmissuhteiden solmimista sekä yhteisten sääntöjen luomista ja noudattamista. Yhteisön rakentuminen aloitetaan yhteisen talon rakennuttamisen kanssa samaan aikaan. Yhteisöasumiseen liittyvien ihmisten on tärkeää olla tietoisia yhdessä luoduista tavoitteista, yhteisön toiminnasta sekä toimintaan sitoutumisesta. (Korpela 2014, 37.) Seuraa kaivatessaan ihminen voi mennä yhteisiin tiloihin ja ennen pitkää hän saa seuraa ja ajan kuluessa ihmiset alkavat tutustumaan toisiinsa. Sosiaaliseen kanssakäymiseen ei siis tarvita kutsua, ilmoittautumista tai sopimusta aikataulusta. Yhteiset tilat mahdollistavat yllätykselliset kohtaamiset ja ihmissuhteet. Yhdessä tekeminen vailla pakkoa ja hierakkista asetelmaa yhdistää ihmisiä toisin kuin pelkkä keskustelu. (Korpela 2014, 92–93.)

Yhteisöasumisessa naapureilla onkin iso merkitys asukkaille. Naapureista voi tulla kuin perheenjäsenten kaltaisia ja heihin tutustutaan syvällisesti, sillä joidenkin omat sukulaiset ja läheiset saattavat asua kauempana tai niitä ei edes ole. Kaikkien naapureiden kanssa ei välttämättä tulla niin läheiseksi kuin toisten, mutta kaikista pidetään silti huolta. Yhteisöasumisessa kaikilla on löydettävissä oma paikkansa ja elämään voi tulla kaivattua sisältöä sekä merkityksellisyyttä. Ongelmien ja pulmien ratkaiseminen voi helpottua, kun niitä voi jakaa jonkun kanssa. (Lähteenoksa 2011, 17, 40, 70.) Tutkimusten mukaan yhteisöllisessä ympäristössä asuvat ihmiset elävät pidempään ja heidän vanhuutensa vuodet ovat mielekkäämpiä, kuin yksin asuvilla. (Korpela 2014, 105.)

Yhteisöasumisessa toimiva sosiaalinen verkosto on kuitenkin mutkikas ja kaikki ihmiset eivät tule keskenään toimeen. Tällainen sattumanvarainen kohtaaminen voidaan kuitenkin myös nähdä hedelmällisenä maaperänä ihmisen sosiaaliselle kasvulle. Yhteisöasumisen tuleekin perustua keskinäiseen kunnioitukseen, hyviin käytöstapoihin ja yhteisten sääntöjen noudattamiseen. (Korpela 2014, 94.)

Naapuriavulla tarkoitetaan vastavuoroista auttamista. Avunantajalta se vaatii vähän, mutta avun saajalle se voi olla hyvinkin merkityksellistä. Naapuriavun on todettu vaikuttavan positiivisesti paikalliseen sosiaaliseen kontrolliin, yhteisöllisyyteen ja asukkaiden hyvinvointiin. Naapuriapu kehittää ihmisten välisiä siteitä, luottamusta sekä tuottaa kiitollisuutta, jotka puolestaan edistävät yhteisöllisyyttä.

Vastavuoroisuus kehittää luottamusta, sillä avun korvaaminen on moraalinen velvoite. Avun korvaamiseen voi mennä pitkä aika tai se ei välttämättä tule ikinä maksetuksi, mutta molemmat osapuolet luottavat toisiinsa ja tiedostavat asiantilan epätasapainoisuuden. Toisinaan tapahtuu myös ennakoivaa väliintuloa, eli naapurin autetaan, vaikka apua ei ole pyydetty. Tällainen tilanne voi olla esimerkiksi ruoan vieminen naapurille, kun hän on kipeä. Tämän kaltainen naapureiden välinen toiminta kertoo siitä, että naapurit huolehtivat toisistaan. (Junnilainen 2019, 126–127, 133.)

Yhteiskunnallisesta näkökulmasta tarkasteltuna yhteisöasuminen vähentää sosiaalipalveluiden tarvetta ja täten säästää resursseja. Lastenhoito, vanhusten tukeminen, liikuntarajoitteisten ja muiden henkilöiden tarvitsemaa arjen apua ja tukea voidaan tarjota yhteisöstä käsin. Samalla yksinäisyyden kokemukset lievittyvät ja yhteisössä asuvien ihmisten elämänlaatu paranee kohentaen myös mielenterveydellisiä tukipilareita. Tällaisen avun on kuitenkin tarkoitus säästää yhteiskunnan resursseja ainoastaan siinä mittakaavassa, jossa asukkaat kokevat tukemisen ja auttamisen mielekkääksi omassa arjessaan. Yhteisöasumisen keinoin ei ole tarkoitus korvata yhteiskunnallisia palveluita, joilla taataan jokaiselle kansalaiselle ihmisarvoisen elämän mahdollisuudet, mutta yhteisöasumisen keinoin voidaan ehkäistä ihmisten putoamista yhteiskunnan kannateltavaksi tai yhteiskunnan palveluiden piiristä kokonaan ulkopuolelle tippumista. (Korpela 2014, 121, 131–132.)

6 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

6.1 Laadullinen tutkimus ja teemahaastattelu

Opinnäytetyömme on toteutettu laadullisena tutkimuksena, jota käytetään usein ihmistieteissä. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on ilmiön ymmärtäminen, selittäminen ja tulkinta, kun taas määrällisen tutkimuksen avulla tutkitaan usein lukumääriin ja prosenttiosuuksiin liittyviä kysymyksiä. Laadullisen tutkimuksen prosessissa painopiste ei ole pelkästään teoriassa, vaan kyseessä on teorian, käsitteiden ja aineistojen vuoropuhelu. Laadullinen tutkimus kerää tietoja, joiden avulla tutkimusaihetta pyritään kuvailemaan syvällisesti mittaamisen sijasta, kun määrällisessä tutkimuksessa käytetään yleensä valmiita kyselylomakkeita ja tutkimuksesta saatavia vastauksia voidaan havainnollistaa kuvioiden ja taulukoiden avulla. (Heikkilä 2017, 15; Pitkäranta 2014, 33.) Laadullisessa tutkimuksessa teorian merkitys on tärkeä, sillä se luo pohjan aineiston keräämiselle ja analysoinnille sekä lisää tutkimuksen luotettavuutta (Tuomi & Sarajärvi 2018, 18–19).

Laadullisessa tutkimuksessa käytetään erilaisia aineistonkeruumenetelmiä, joista yleisimmät ovat haastattelu, havainnointi ja kysely. Näitä voidaan yhdistellä eri tavoin, käyttää rinnakkain tai yksittäin. Aineistonkeruumenetelmän valintaan vaikuttaa tutkittava kohde. Jos esimerkiksi on tarkoitus tutkia vuorovaikutuskäyttäytymistä ryhmässä, on havainnointi tarkoituksenmukaisin aineistonkeruumenetelmä. Tässä opinnäytetyössä tutkimusmenetelmänä on käytetty haastattelua, joka on yksi keino kerätä tietoa ihmisten antamista merkityksistä sekä tulkinnoista. Haastattelun avulla tutkimukseen saadaan mukaan subjektiivinen kokemus. Tutkimusmenetelmänä haastattelu on ennen kaikkea joustava, sillä haastattelija voi toistaa kysymyksen tai syventyä johonkin aihealueeseen haastattelun edetessä tarkemmin (Puusa 2020, 100; Tuomi & Sarajärvi 2018, 62). Lisäksi haastattelussa kerätty aineisto voi joko vahvistaa valitun ilmiön tutkimisen tarpeellisuuden tai mitätöidä sen. Tässä opinnäytetyössä haastattelu valikoitui tutkimusmenetelmäksi, sillä valitsemastamme opinnäytetyön aiheesta löytyi niukasti kotimaista tutkimustietoa ja koimme aiheelliseksi kerätä ihmisten aitoa kokemustietoa teorian tueksi.

Tämä opinnäytetyö on toteutettu yhteistyössä Asunto-Sillan tuetun asumisen kanssa. Teimme yhden haastattelun ja haastattelimme kahta henkilöä. Haastattelumuodoksi valikoitui teemahaastattelu. Teemahaastattelun keinoin pyritään avaamaan tutkittavaa ilmiötä mahdollisimman perusteellisesti, joten vain muutama haastateltava riittää. Lisäksi haastattelu voidaan toteuttaa useamman kerran. Teemahaastattelun avulla voidaan kerätä tietoa haastateltavien elämismailmasta ja subjektiivisista käsityksistä. Teemahaastattelun lähtökohtana on se, että haastateltavat ovat kokeneet tietyn asian tai prosessin ja tutkijat ovat perehtyneet aiheeseen liittyvään teoriaan. Teemahaastattelun avulla saadaan ymmärrys valitun aiheen kokonaisuudesta. Teemahaastattelun vahvuutena on sen joustavuus, sillä siinä käytetään valmiita teemoja ja avoimia kysymyksiä, jotka pohjautuvat etukäteen määriteltyyn ilmiöön. Haastattelussa käytettyjä kysymyksiä voidaan tarkentaa tai syventää haastateltavan vastausten perusteella siten, että haastattelun aihe pysyy tutkimuksen tarkoituksen, ongelmanasettelun tai tutkimustehtävän alueella. (Puusa 2020, 107; Tuomi & Sarajärvi 2018, 65–66.)

6.2 Aineiston kerääminen

Opinnäytetyömme tutkimuksellinen osuus toteutettiin haastattelemalla kahta Asunto-Sillan asumisyhteisössä asunutta asukasta. Haastattelun toteutimme ryhmähaastatteluna. Haastatteluun olimme valinneet etukäteen teemat, jotka löytyvät opinnäytetyön lopusta, ja haastattelu eteni keskustelunomaisesti valittujen teemojen ympärillä. Haastattelussa käytimme vain avoimia kysymyksiä ja lopuksi teimme muutaman tarkentavan kysymyksen löytääksemme vastauksia opinnäytetyömme tutkimuskysymyksiin. Haastattelu toteutui anonymisti siten, ettei vastaajia voi jälkikäteen yhdistää tekstiin. Haastattelu nauhoitettiin ja litteroitiin.

Haastatteluaineiston läpikäyminen aloitettiin nauhoituksen kuuntelemisesta ja sen litteroinnista eli puheen muuttamisesta tekstiksi. Nämä tekstiksi muutetut haastattelut muodostavat tutkimusaineiston. Litteroinnilla on iso merkitys tutkimuksen kannalta ja se tulee tehdä tarkasti. Litterointi helpottaa aineiston läpikäymistä ja analyysin aloittamista. (Ruusuvoori & Nikander 2017, 367.) Haastattelu kesti tunnin ja litteroitua aineistoa kertyi yhteensä kuusitoista sivua. Nauhoitetut

haastattelut poistimme litteroinnin jälkeen, joka tukee opinnäytetyömme eettisyyttä.

6.3 Aineiston analysointi

Haastattelun tuloksia on tarkasteltu laadullisen sisällönanalyysin avulla, joka on laadullisen aineiston perusanalyysimenetelmä. Laadullinen analyysi jaetaan kolmeen osaan: aineistolähtöiseen, teoriasidonnaiseen sekä teorialähtöiseen analyysiin. Sisällönanalyysin avulla tutkimusaineistoa voi tutkia monella tavalla. Sisällönanalyysia voi käyttää esimerkiksi kirjoitettujen tekstien, haastattelujen, nauhoitetun puheen sekä tekstiä, ääntä ja kuvaa sisältävien aineistojen analyysiin. (Pitkäranta 2014, 100–101.) Sisällönanalyysin keinoin tutkittavasta ilmiöstä saadaan tiivistetyssä ja yleisessä muodossa oleva kuvaus, jonka vuoksi kerätty aineisto saadaan järjestetyksi johtopäätösten tekoa varten (Tuomi & Sarajärvi 2018, 87).

Teoriasidonnaisessa sisällönanalyysissä kerätty teoria ohjaa ja auttaa analyysiä. Analyysistä voidaan tunnistaa kerätyn teorian vaikutus, mutta kerättyä teoriaa ei pyritä testaamaan vaan paremminkin laajentamaan tietoa esimerkiksi ihmisten kokemusten kautta. Aineiston analysoinnin alkuvaiheissa voidaankin nojata vahvasti kerättyyn teoriaan, mutta analyysin loppuvaiheissa ihmisten kokemuksia tarkastellaan teemoihin jaoteltuina. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 81.) Tässä opinnäytetyössä aineistosta tehdyt löydökset ja havainnot tukevat valitsemaamme teoreettista viitekehystä. Tavoitteenamme oli luoda sanallinen ja selkeä kuvaus ilmiöistä, joita tutkimme. Sisällönanalyysin avulla aineistosta muodostui tiivistetty kuvaus, ja haastattelun tulokset tarjosivat keräämällemme teorialle lisäsyvyyttä aitojen kokemusten kautta.

Aloitimme analyysin teon aineiston pelkistämällä, eli etsimme litteroidusta tekstistä alkuperäisiä ilmauksia, jotka laitoimme taulukkoon ja pelkistimme (taulukko 1.)

Alkuperäisilmaisut:	Pelkistetty ilmaus:
Asunnottomana	Asunnottomuus ja kodittomuus
Kodittomana olin aika kauan	
Asunnon saaminen on ollut viimeiset vuodet haastavaa tai itse asiassa mahdotontakin	Asunnon saannin vaikeus ja ennakkoluulot
Ei kukaan sen näköiselle kaiffarille olis mitään asuntoa halunnut vuokrata	
Taloudelliset syyt	Varallisuus
Halvempi vuokra	

TAULUKKO 1. Aineiston pelkistämisen prosessia.

Analysointivaiheessa keskityimme tutkimuksen kannalta merkityksellisiin ja tärkeisiin aiheisiin. Analyysin teko jatkui tiivistämällä pelkistetyt ilmaisut alaluokiksi, jotka myös taulukoitiin. Näiden avulla pystyimme ryhmittelemään aineistoa (taulukko 2).

Pelkistetyt ilmaisut:	Alaluokka:
Asunnottomuus ja kodittomuus	Taloudellinen tilanne Varallisuus Asunnottomuus
Asunnon saannin vaikeus ja ennakkoluulot	
Heikko taloudellinen tilanne	
Ahtaampi asuminen ja varallisuuden vähyys	
Eriarvoisuuden kokemus	Eriarvoisuuden kokemus Ulkopuolisten asenteet Heikko itsetunto
Kokemus epätasa-arvosta	
Ulkopuolisten asenteet	
Leimautuminen	
Pitää itse itseään eriarvoisena	

TAULUKKO 2. Esimerkki alaluokkien muodostamisesta.

Alaluokkien avulla saimme jaettua aineistoa ryhmiin. Ryhmittely muodostui opin-
näytetyömme keskeisistä ilmiöistä eli varallisuudesta, eriarvoisuudesta, yhteis-
söstä ja sen antaman tuen merkityksestä sekä yhteisöasumisesta. Ryhmittelyn
avulla pilkoimme aineistoa pienempiin osiin ja etsimme teoriaan sopivia näke-
myksiä aineistosta. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 92.) Alaluokat yhdistettiin teoriaan,
joista muodostui aineistomme pääluokat eli keskeiset käsitteet. Tästä esimerk-
kinä taulukko 3.

Alaluokat:	Käsitteet:
Taloudellinen tilanne	Varallisuus
Varallisuus	
Asunnottomuus	
Eriarvoisuuden kokemus	Eriarvoisuus
Ulkopuolisten asenteet	

TAULUKKO 3. Esimerkki käsitteiden muodostumisesta.

6.4 Luotettavuus ja eettisyys

Opinnäytetyömme prosessin luotettavuus ja eettisyys varmistetaan sillä, että olemme koko prosessin ajan noudattaneet Tutkimuseettisen neuvottelukunnan asettamia hyviä tieteellisiä käytäntöjä (2012), sosiaali- ja terveysalan eettisen neuvottelukunnan mukaisia ammattieettisiä suosituksia (2011, 5–7) sekä ihmistieteellisen tutkimuksen eettisiä periaatteita. Eettisiin periaatteisiin kuuluu erityisesti tutkittavan itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, vahingoittamisen välttäminen, tutkimusaineistojen avoimuus sekä tutkittavan yksityisyys ja tietosuoja. Tutkimukseen osallistuvalla on ollut oikeus milloin tahansa jättää tutkimukseen osallistumatta. (Arene n.d.) Koko prosessin läpi harjoitamme rehellisyyttä, huolellisuutta sekä tarkkuutta lähdemateriaalien sekä haastattelujen kanssa (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6).

Tutkimuksen suunnitelma ja toteutus raportoidaan sekä tallennetaan tieteelliselle tiedolle asetettujen vaatimusten mukaisesti. Opinnäytetyössä käytämme ainoastaan laadukkaita lähdemateriaaleja ja viittaamme käyttämäämme aineistoon asianmukaisella tavalla. Ennen haastatteluja hankimme tarvittavat tutkimusluvut ja sovimme jokaisen osapuolen hyväksymällä tavalla oikeuksista, tekijyyttä koskevista periaatteista, vastuista ja velvollisuuksista sekä aineistojen säilyttämisestä

ja käyttöoikeuksista. Opinnäytetyön tekijät vetäytyvät tutkimukseen liittyvistä arviointi- ja päätöksentekotilanteista, mikäli prosessin aikana esiintyy esteellisyyttä. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6–7.) Haastattelujen käytettävyys varmistetaan haastateltavalta henkilöltä eettisten periaatteiden mukaisesti.

Tätä opinnäytetyötä varten on haastateltu kahta Asunto-Sillan asukasta. Otimme yhteyttä Asunto-Siltaan sähköpostilla, joka löytyy liitteenä tämän opinnäytetyön lopusta. Kerroimme haastateltaville tutkimuksemme aiheesta ja sovimme haastattelun ajankohdan etukäteen. Etukäteen sopimisen avulla varmistimme haastattelun eettisyyden, jotta kukaan haastateltavista ei lupaudu mukaan sellaiseen, johon ei ole valmiina osallistumaan. Etukäteen sopimisen avulla haastateltavat saivat tietää haastattelun teemat etukäteen, jotta heillä oli mahdollisuus valmistautua siihen. Haastateltavien valmistautuminen mahdollistaa tutkijoille mahdollisuuden saada riittävästi tietoa tutkittavasta aiheesta. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 64–66.)

Tämän opinnäytetyön ilmiöinä ovat eriarvoisuus ja yhteisöasuminen sekä yhteisöasumisen mahdollistamisen tarpeellisuus varallisuudesta riippumatta. Tämän opinnäytetyön tekijät pitävät eriarvoisuuden vähentämistä – tai paremminkin yhdenvertaisuuden lisäämistä – yhteiskunnallisesti tärkeänä. Molemmat opinnäytetyön tekijöistä ovat sitoutuneet edistämään yhteiskunnallista yhdenvertaisuutta. Tämä opinnäytetyö yhdistää valitsemiemme ilmiöiden teorian haastattelun avulla kerättyihin ajatuksiin ja kokemuksiin. Lisäksi tässä opinnäytetyössä on tietoa vuokraperusteisen yhteisöasumisen kehittämistyötä varten. Aineiston luotettavuuteen on voinut vaikuttaa se, että yhteisöasuminen on Suomessa melko tuntematonta, joten käsitys aiheesta voi olla hyvinkin yksilöllinen. Aineiston keruussa pystyttiin kuitenkin keräämään haastateltavien omia asumiskokemuksia yhteisön jäsenenä. Aineiston perustuessa yksilöllisiin kokemuksiin analysointivaiheessa tutkijat irtaantuvat objektiivisuudesta (Tuomi & Sarajärvi 2018, 119).

Tutkimuksessa haastatellut henkilöt eivät ole lukeneet tai kommentoineet tätä opinnäytetyötä ennen sen julkaisua. Haastattelussa sovimme, että haastateltavat vastaanottavat valmiin, julkaistun työn luettavakseen. Opinnäytetyö on tarkastettu prosessin aikana kolme kertaa ja jokaisella kerralla työtä on kommentoitu

rakentavasti, jonka pohjalta on tehty korjauksia, lisäyksiä sekä jatkettu opinnäytteen kirjoittamista. Tämän opinnäytetyön tekeminen on aloitettu kesäkuussa 2021 ja opinnäytetyö on julkaistu toukokuussa 2022.

7 TUTKIMUKSEN TULOKSET

7.1 Eriarvoisuuden kokemus

Haastattelussa selvitimme haastateltavien näkemyksiä eriarvoisuudesta ja haimme vastauksia tutkimuskysymykseen ”miten yhteisöasuminen voisi vähentää yhteiskunnallista eriarvoisuutta Suomessa?” Kysyimme, miten haastateltavat olivat kokeneet eriarvoisuutta elämässään ja mitkä tekijät ovat sitä mahdollisesti aiheuttaneet. Haastattelussa kävi ilmi, että haastateltavat ovat kokeneet eriarvoisuutta ja pohtivat kokemuksen olevan myös osittain omasta ajattelutavasta kumpuavaa. Eriarvoisuuden voidaankin nähdä olevan myös yksilöllinen kokemus ja jokainen voi määritellä tai kokea sen eri tavoin kuin toinen (Zitting 2021).

No, niin se on vähän semmonen kakspiippunen juttu mitenkä se omalla kohalla ton menneisyyden takia kokenut, kun se on kuitenkin ollut niin sanotusti itseaiheutettua tai semmonen tai sitten ehkä siihen kokemukseen liittyy lähinnä semmosta uhriutumista ja semmosta että itte pitää itteensä eriarvoisessa asemassa.

Toinen haastateltavista kertoi, että hän koki eriarvoisuuden olevan ulkopuolisten mielipiteistä johtuvaa, jonka vuoksi hän on saattanut alkaa ajattelemaan myös itse itsestään sillä tavoin. Eriarvoisuus käsitteenä onkin usein Suomessa yhteiskunnan tasolta määriteltyä ja käsitteen ympärille voi liittyä esimerkiksi syrjäytymistä, työttömyyttä ja yhteiskunnan hyväosaisuudesta sivuun jäämistä (Melin & Blom 2011, 194; Roivainen 2004, 22; THL 2019). Eriarvoisuuden kokemus voi aiheuttaa myös itsetunnon ja mielialan laskua (Therborn 2014, 5).

Itelläkin meni jopa pitkään silleen, että se oli oikeastaan ulkopuolisen palautteen perusteella, niin ehkä semmonen itse itselleen tekemä leima.

Haastattelun aikana keskustelimme myös eriarvoisuuden kokemuksesta asumisen näkökulmasta ja kävi ilmi, että molemmat haastateltavat olivat kokeneet asunnon saamisen olevan vaikeaa sekä olleet myös asunnottomana elämänsä

aikana. Asunnottomuus onkin eriarvoisuuden ja huono-osaisuuden ääripään ilmenemismuoto (Saari 2015, 19). Haasteet asunnon saamisessa voi lisätä ihmisen eriarvoisuuden kokemusta ja vähentävän yhteiskunnallista hyväosaisuutta.

Niin kyllähän asunnon saaminen on sitten ollut niinku viimeiset vuodet entisessä elämässä haastavaa tai itse asiassa mahdotontakin ihan ilman mitään niin sanottua kepulikonstia.

Toinen haastateltavista kertoi, että taloudellisen tilanteen vuoksi, hän joutuu asumaan pienemmässä asunnossa kuin mille olisi tarvetta ja koki sen olevan osa yhteiskunnallista epätasa-arvoa. Asumisen tasoerot voidaankin nähdä olevan osa yhteiskunnallista eriarvoistumista (Valtioneuvosto 2018, 12–13).

Me jouduttiin just muuttaa pienempään asuntoon sen takia, ettei ollu varaa asua sen kokosessa asunnossa mikä me tarvittais.

Eriarvoisessa asemassa tottakai, että joutuu niinku asuun huomattavasti pienemmässä asunnossa, kun mikä tarvittais.

Miten se on sit oikein laskettu kuinka paljon yksi ihminen tarvii tilaa.

Haastattelun yhtenä teemana oli myös eriarvoisuuden kokemuksen lieventäminen yhteisöasumisen keinoin. Haastateltavien kertoman mukaan heidän kokemansa eriarvoisuus näkyy asunnon saamisen haasteina. Yhteisöasumistakin voitaisiin tuottaa valtion tukemana ARA-vuokra-asumisena, jonka keinoin asuntoja vuokrataan sitä eniten tarvitsevalle. Asukasvalinnan keinoin voidaan vaikuttaa monipuoliseen asukasrakenteeseen sekä asuinalueiden sosiaaliseen tasapainoon. (Ympäristöministeriö 2018, 7.) Lisäksi haastattelussa kävi ilmi, että haastateltavat joutuivat asumaan tarpeeseen nähden liian pienessä asunnossa. Yhteisöasuminen voisi mahdollistaa isomman asuintilan, sillä laajat yhteiset tilat tarjoavat lisää elintilaa oman kodin seinien ulkopuolella.

7.2 Asuminen yhteisössä

Haastateltavat kertoivat kokemuksistaan yhteisössä asumisesta ja siitä mitä se konkreettisesti on pitänyt sisällään. Haastateltavat pohtivat, että yhteisöasuminen

ei välttämättä sovi kaikille, vaan se vaatii sosiaalista luonnetta sekä vastuun ottamista yhteisistä asioista. Toisten huomioiminen ja kunnioittaminen onkin tärkeässä osassa yhteisöasumista kuten myös vastuullisuus (Korpela 2014, 94).

Vaatiihan se tietyn henkistä porukkaa samaan yhteisöön, että se niinku toimii.

Pitää olla sit tietynlainen henki siinä, kaikki ymmärtää mihin on lähtemässä.

Täällä joutuu niinku vähän enemmän ottaan vastuuta asioista ja tekemisistä.

Aina tulee se, kuka haluaa päästä vähän helpommalla yhteisten tilojen suhteen.

Haastattelun aikana saimme tietoa siitä, mitä kaikkea yhteisöasuminen on haastateltavien näkökulmasta pitänyt sisällään. Haastateltavat kertoivat tekevänsä monenlaisia arjen asioita yhdessä, kuten siivoavansa, laittavansa ruokaa, viettämällä aikaa muuten vain keskenään sekä käymällä esimerkiksi erilaisissa harrastuksissa. Yhteisöasumiseen kuuluukin muun muassa yhteissaunat ja ruuanlaitto (Helamaa & Pylvänen 2012, 14–16).

Kaikki noi saunatilat sun muut ja grillikatokset yhteiset siinä, sopii tekemisiä keskenään

Porukalla, kun tunsi kaikki, niin kesällä siinä grillailla pihassa.

Porukka käy toistensa luona tota kahvitteleen ja syömässä, tekee ruokaakin yhdessä

Porukka kokoontuu tosiaan jonkun kämppään ja silleen kimpassa käydään hakeen ainekset ja tekevät kimpassa ruokaa. Se nyt on jo taloudellisestikin kannattavaa.

Me siivotaan täällä niinku itte nää paikat ja yhteiset tilat..järkkäillään jotain, että ollaan käyty ajaan kartingia ja seinäkiipeileen ja flowparkissa ja ite järkätään ja mennään porukalla ja tehdään milloin mitään.

Haastateltavat toivat esille oman tilan ja yksityisyyden merkityksen osana yhteisöasumista. Molemmat haastateltavista pitivät oman kodin yksityisyyttä ja omaa

tilaa tärkeänä asiana. He painottivat myös sitä, että välillä on tärkeää saada olla yksin. Yhteisöasumisesta puhuttaessa onkin hyvä muistaa, että yhteisöasuminen ei rajaa pois asukkaan omia valintoja tai itsemääräämisoikeutta (Korpela 2014, 94).

Ite kans arvostaa sitä omaa aikaa, niin oli se välillä vähän raskasta, kun joku saattoi yhtäkkiä, mä en tykkää yhtään, kun joku tulee ilmoittamatta koputtaa mun ovelle.

Viihdyn myös vapaa-ajalla paljon itekseni.

Sit kun rupee henkilöt jo tuntee toisensa, niin näkee naamasta, että nyt ei kannata turhaan, että antaa toisen olla rauhassa.

Haastattelun aikana keskustelimme haastateltavien kanssa heidän kokemuksistaan yhteisöstä. Haastateltavat ihmettelivät sitä, että miksei Suomessa vielä ole kaikille tarjolla olevaa yhteisöasumista saatavilla, vaan asuinpaikat ovat lähinnä opiskelija-asuntoja.

Tämmöstä on Ruotsissa, niin mä ihmettelen miksei sitä oo jo täälläkin ollut

Ollut siis vaan opiskelijamuotoisia noi semmoset yhteisöasumiset

Toinen haastateltavista pohti olevansa persoonaltaan sellainen, että voisi ajatella asuvansa joskus yhteisöasumisen tapaisessa asumismuodossa. Tämän perusteella voisi ajatella, että yhteisöasuminen saattaisi kiinnostaa tulevaisuudessa erilaisia ihmisiä.

Mä olin semmonen että tota ois toiminut ihan hyvinkin tommonen yhteisöllinen (asuminen)

7.3 Yhteisön merkitys

Kysyimme haastateltavilta yhteisön merkityksestä Asunto-Sillan yhteisössä. Tämän haastattelun osuuden avulla haimme perusteluja sille, mitä hyötyä vuokra-

perusteisesta yhteisöasumisesta voisi olla ja näin ollen etsimme vastauksia kyseiseen tutkimuskysymykseemme yhteisöllisyyden teeman kautta. Molemmat haastateltavat kokivat saaneensa yhteisöstä tukea ja kannustusta itselleen. Yhteisöasumisessa muodostuukin usein yhteisöllinen ilmapiiri. Yhteisöasuminen mahdollistaa monipuolisen naapuriavun sekä tarjoaa asukkaille tukea, vähentää yksinäisyyttä ja syrjäytymistä sekä lisää sosiaalisten suhteiden muodostumista ja mielekästä tekemistä (Junnilainen 2019, 126–127, 133).

Alkuun tosi lukossa ja sosiaalisesti rajoittuneita, niin ei olla valmiita lähteen niin vaan mukaan, mutta yleensä kyllä nekin, jotka alkuun on semmosella fiiliksellä, niin jossain vaiheessa rupee heittäytyyn ja lähtee mukaan, suurin osa jengistä on kyllä mukana.

Joo ja sitten tsempataan kyllä niinku ja esitellään ittemme aina kun tulee uus tyyppi yhteisöön. Niin aina lähteen messiin ja niinkun kun tässä tontillakin asutaan ja tulee uus tyyppi, niin usein sitten, jotka on asunut kauemmin tossa, niin ottaa koppia sillain.

Kannustaa sinne vaan mukaan, että lähe nyt messiin vaan.

Just joku syrjäytymisvaarassa olevia ja syrjäytyneitäkin, niin vois palvella aika hyvinkin ja niinku just sitä yksinäisyyttä.

Haastateltavat kokivat, että erilaista arjen tukea on helppo saada yhteisöstä ja tuen saanti yhteisöstä käsin on ollut heille tärkeää. Yhteisö on tarjonnut heille kannustusta yhteisön pariin hakeutumisesta ja näin ollen vähentänyt syrjäytymisen uhkaa. Toinen haastateltavista kertoi olleensa aluksi melko sulkeutunut sekä omiin oloihinsa vetäytyvä, mutta yhteisön kannustuksen turvin hän lähti mukaan yhteiseen tekemiseen ja sai yhteisöstä kaipaamaansa tukea.

Haastateltavat toivat esille myös näkökulman yhteisöasumisen taloudellisesta kannattavuudesta. Yhteisöasuminen mahdollistaakin ekologisesti kestävästä elämäntavan esimerkiksi jaettujen tavaroiden ja yhteisten tilojen avulla (Hedman 2017, 1–4). Yhteisöasuminen mahdollistaa siis myös taloudellisen säästön (Lähteenoksa 2011, 30).

Yks, jolla on auto niin mennään sit porukalla tai kimppakyydeillä vähän niinkun joka paikkaan mihin autolla tarvii mennä niin semmostakin meininkiä.

Se nyt on jo taloudellisestikin kannattavaa

Jos miettii taloudellisesti, niin kaikki ollaan aika persaukisia ja samanlaisista lähtökohdista hyvin moni, niin sinänsä se on helppo siihen liittyä.

Yhteisöasumisen katsotaan parantavan yleisesti elämänlaatua ja vähentävän turvallisuuden tunnetta (Helmaa & Pylvänen 2012, 14–16). Haastateltavat toivatkin esille turvallisuuden kokemuksen yhteisössä ja kokivat mukavaksi sen, että asioita sai tehdä yhdessä.

Turvallisemmassa ympäristössä.

Kivempi mennä sit porukalla.

Pääsee turvallisempaan ympäristöön.

Turvallisuuden kokemus on tärkeä osa yhteisöasumista ja hyödyllinen myös yhteiskunnallisesta näkökulmasta. Turvallinen ympäristö ja tutut naapurit voivat esimerkiksi mahdollistaa ikääntyneiden henkilöiden asumisen pidempään omassa kodissa. Lisäksi yhteisöllisyys parantaa ihmisten elämänlaatua ja täten myös hyvinvointia, jolloin sosiaalipalveluiden tarve vähenee. Yhteisöasumisen tarkoituksena ei kuitenkaan ole sosiaalipalveluiden korvaaminen. (Korpela 2014, 131–132.)

Haastattelun aikana keskustelimme myös tulevaisuuden yhteisöasumisesta ja miten haastateltavat kokisivat siitä saatavan hyödyn. Haastateltavat pohtivat, että yhteisöasuminen voisi olla hyödyllistä esimerkiksi lapsiperheille, jos samassa yhteisössä asuisi muitakin lapsiperheitä. Samankaltainen elämäntilanne varmasti yhdistäisi asukkaita. Lapsiperheelle yhteisöasuminen voisi tarjota esimerkiksi apua lastenhoitoon.

Lapsiperheen näkökulmasta ois jotain yhteisiä reissuja tai sitten vaikka aikuiset voi jeesata toisiaan tietyissä jutuissa, jos pitää päästä käymään vaikka kaupassa tai jossain omassa harrastuksessa, niin voi jättää vaikka kesällä leikkiin siihen pihaan sitten muitten kanssa niinkun ne pienemmätkin muksut.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Yhteisöasuminen opinnäytetyön aiheena herätti heti alussa meidän molempien mielenkiinnon ja perehdyttyämme aiheeseen alustavasti, päätimme yhdistää sen eriarvoisuuden ja yksinäisyyden vähentämisen näkökulmiin. Ajatteleminen, että näiden haasteiden lievittäminen yhteisöasumisen keinoin voisi olla yhteiskunnallisesti merkittävää. Aiheesta ei löytynyt aiempia opinnäytetöitä ja muutakin tutkimustietoa oli tarjolla melko vähän. Koska yhteisöasuminen ei ole Suomessa kovinkaan yleistä, käsite oli haastateltaville uusi. Haastattelun alussa kerroimme tarkemmin haastateltaville yhteisöasumisesta konseptina sekä hieman keräämästämme teoriasta. Lisäksi haastateltavien kokemukset yhteisöasumisesta heijastui vankeusrangaistuksen loppuun suorittamiseen, johon liittyy erilainen suhtautuminen ja sitoutuminen, kuin asumiseen omassa kodissa. Haastattelu tutkimusmenetelmänä mahdollisti joustavuuden ja haastattelun kysymyksiä ei ollut välttämätöntä järjestää suoraan tutkimuksessa käytetyn teorian mukaiseksi (Puusa 2020, 101).

Opinnäytetyömme tutkimuskysymykset muotoutuivat pikkuhiljaa ja lopulta tarkoituksenamme oli selvittää, tulisiko yhteisöasumista mahdollistaa vuokraperusteisesti kaikille varallisuudesta riippumatta ja voisiko yhteisöasumisen keinoin vähentää eriarvoisuutta. Eriarvoisuus on yksi keskeisistä sosiaalisista ongelmista Suomessa, johon liittyy usein yksinäisyyttä, syrjäytymistä, turvattomuutta sekä taloudellista epävarmuutta. (Melin & Blom 2011, 194; Roivainen 2004, 22; THL 2019.) Eriarvoisuuden vähentäminen on yhteiskunnallisesti tarkasteltuna merkittävä asia ja tekemämme tutkimuksen tulosten perusteella yhteisöasumisen mahdollistaminen vuokraperusteisesti voisi vähentää eriarvoisuutta ja huono-osaisuutta. Yhteisöasumisen kautta asukkaat voivat kokea yhteiskunnallista kuuluvuutta sekä osallisuutta. Yhdenvertaisuuden näkökulmasta olisikin keskeistä, että yhteisöasumista mahdollistettaisiin varallisuudesta riippumatta erityisesti, kun yhteisöasumisella voidaan vaikuttaa eriarvoisuuden ja huono-osaisuuden ehkäisemiseen ja lievittämiseen.

Tässä opinnäytetyössä on etsitty perusteluja sille, mitä hyötyjä vuokraperusteisesta yhteisöasumisesta voisi olla. Yksilön kannalta yhteisöasuminen mahdollistaa monipuolisen sosiaalisen verkoston muotoutumisen, joka tehdyn haastattelun vastauksissakin korostui. Yhdessä tekeminen ja yhdessä oleminen edesauttavat sosiaalisten suhteiden muodostumista, vähentää yksinäisyyttä ja lisää yhteenkuuluvuuden ja turvallisuuden tunnetta. Yhteisössä asuminen ehkäisee myös syrjäytymistä. Yhteisön asukkaiden on tarkoitus kiinnittyä yhteisöön ja sitoutua yhteisössä laadittuihin sääntöihin ja rutiineihin. Kaivatessaan seuraa tai keskustelukumppania, yhteisön asukas voi mennä jaettuihin tiloihin, joissa ihmiset ennen pitkää alkavat tutustumaan toisiinsa (Korpela 2014, 92–93). Yksinäisyyden lieventäminen yhteisöasumisen keinoin onkin yksi siitä saatavista hyödyistä. Tekemämme haastattelun perusteella asumisyhteisössä ollaan myös valmiita ottamaan uudet jäsenet vastaan, kuitenkin kunnioittaen heidän omaa tahtiaan.

Yhteisöasumisessa asukkaat voivat saada mielekästä tekemistä arkeen sekä tarkoitusta elämälleen, sillä yhteisössä toimiminen tarjoaa hyvät puitteet monenlaiselle yhdessä tekemiselle. Yhteisöasuminen mahdollistaa yhteisön tuen ja kannustuksen sekä naapuriavun. Naapuriapu kehittää ihmisten välisiä siteitä ja luottamusta, jotka puolestaan lisäävät yhteisöllisyyttä. (Junnilainen 2019, 126–127, 133.) Yhteiskunnallisesti tarkasteltuna naapuriapu voisi säästää yhteiskunnan resursseja ja hoitotaakkaa, sillä yhteisön jäsenet pitävät toinen toisistaan huolta auttaen esimerkiksi erilaisissa arjen askareissa, kuten siivoamisessa. Myös esimerkiksi lastenhoitoapua voidaan tarjota yhteisöstä käsin. Keräämämme teoria ja haastattelun tulokset vahvistavat näkemystä siitä, että tulevaisuuden yhteisöasuminen voisi vähentää asukkaiden palvelujen tarvetta ja täten säästää yhteiskunnallisia resursseja. Yhteisöasumisen tarkoituksena ei kuitenkaan ole palveluiden korvaaminen. (Korpela 2014, 121, 132.)

Ihmisten yksilölliseen hiilijalanjälkeen vaikuttaa eniten asuminen, liikenne ja ruoka ja näihin kaikkiin voitaisiin vaikuttaa yhteisöasumisen keinoin (Korpela 2014, 111). Itsessään yhteisöasuminen pienentää ihmisten yksilöllistä elintilaa jaettujen tilojen myötä, jonka kautta mahdollistuu niin taloudellinen kuin ekologinenkin säästö. Haastattelussakin tuli ilmi yhteisöasumisen tuoma taloudellinen hyöty, joka yhdistyy usein ekologisesti kestävämpään toimintaan. Asumisyhteis-

sössä taloudellinen säästö ja ekologisuus toteutuu esimerkiksi jaettujen tavaroiden ja yhteisruokailujen keinoin. Haastattelussa tuli ilmi myös kimppekyydit, jotka ovat yleisesti osa yhteisöasumista.

Kuten aikaisemmin teorian kautta olemme todenneet, Suomen asuntomarkkinoilla erilaiset tavat asua eivät ole kovin moninaiset. Suomessa asunnot ovat melko yhdenmukaisia ja ne on rakennettu yhdenmukaisiksi oletetuille ihmisille. Erilaisuuden ja monimuotoisuuden kehittäminen asumisratkaisuissa olisi tärkeää, sillä myös asumiseen liittyvät tarpeet ovat yksilöllistyneet. Esimerkiksi maahanmuutto ja erilaisten kulttuurien yleistyminen Suomessa muokkaavat myös asumistapoja, joten uusia asuinmuotoja olisi hyvä kehittää. Tämän opinnäytetyön keinoin olemmekin perustelleet yhteisöasumisen tarpeellisuutta ja tuoneet esille näkökulmia, joita yhteisöasumisen kehittämisessä olisi tulevaisuudessa hyvä huomioida.

Eriarvoisuuteen ja huono-osaisuuteen liittyy usein pienituloisuus. Pienituloiset henkilöt voisivat hyötyä yhteisöasumisesta sen tarjoaman taloudellisen kannattavuuden vuoksi. Vuokraperusteinen yhteisöasuminen voisi myös olla edullisempää, kuin omassa vuokra-asunnossa asuminen. Joissain yhteisötaloissa voitaisiin esimerkiksi velvoittaa osallistumista yhteisön kehittämiseen tai muiden asukkaiden tukemiseen, jonka kautta edullisempaa vuokraa voitaisiin mahdollistaa. Yhteisöasumisen keinoin voitaisiin vaikuttaa myös pitkäaikaisasunnottomuuteen, sillä yhteisöasuminen tarjoaa uudenlaisen asumisratkaisun monenlaisista lähtökohdista tuleville ihmisille. Yhteisön tuen keinoin sitoutuminen onnistuneeseen asumiseen voisi olla helpompaa.

Asuntomarkkinoilla yleistyvää yhteisöasumista muokkasi yhteisöjä hieman modernimpaan suuntaan. Yhteisöasukat muodostavat paikallisen yhteisön säilyttäen kuitenkin yksilöllisyyden ja oman tilan. Yhteisöasumisen keinoin voitaisiin jo nopeallakin aikataululla vaikuttaa mahdollisiin vastaan tuleviin globaaleihin haasteisiin, joita yhteisötasolla ratkotaan. Yhteisöasumista voitaisiinkin kuvaila käytäntöyhteisöksi, sillä yhteisön jäsenten mielenkiinnonkohteet voivat olla erilaiset, mutta heitä yhdistää jaetut elintilat ja niissä tapahtuva yhteinen tekeminen. Jotkut yhteisön asukkaat voivat myös muodostaa läheisempiäkin ystävyys-suhteita. Yh-

teisöasujien on myös tärkeää varautua mahdollisiin konflikteihin. Yhteisön tarkoituksena on kuitenkin kantaa itseään käytännön tekemisen kautta. Yhteisöasumisessa tärkeää on vastavuoroisuuden, luottamuksen, turvallisuuden ja yhteenkuuluvuuden tunne, jotka ovat tärkeitä pilareita yhteisöllisyydelle.

Tähän opinnäytetyöhön olemme saaneet kerättyä laadukasta ja ajantasaista teoriatietoa, joka mahdollisti meille hyvän pohjan haastattelua varten. Hyvä teoriapohja toi meille varmuutta haastattelun kulkuun ja haastateltavien kokemusten keräämiseen. Vahva teoriaosaaminen toi myös varmuutta haastattelun analysointiin ja tulosten tarkasteluun. Hyvä ja kattava teoriapohja on myös edellytys luotettavalle ja laadukkaalle tutkimukselle. Opinnäytetyömme tavoitteet täyttyivät ja saimme riittävät vastaukset asetettuihin tutkimuskysymyksiin. Opinnäytetyön tekeminen oli prosessina mielenkiintoinen ja saimme opinnäytetyön myötä syventyä sosionomin työn keskeisiin ilmiöihin. Sosionomit työskentelevät yhteiskunnallisesti heikossa asemassa olevien kanssa ja edistävät heidän yhteiskunnallista asemaansa ja osallisuutta erilaisin keinoin. Opinnäytetyömme aihepiiri on tiiviisti kytköksissä sosionomin ammatilliseen näkökulmaan, ja opinnäytetyön kirjoittaminen on tuonut lisäsyvyyttä osaamiseemme.

LÄHTEET

Ahava, L., Heikkilä, H., Siljamäki, J. & Valtonen S. 2011. Teoksessa Kangaspunta, S. (toim.) 2011. Yksilöllinen yhteisöllisyys. Avaimia yhteisöllisyyden muutoksen ymmärtämiseen. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Ajosenpää, K-M. 2019. Matkalla yhteisöasumiseen. Tutkimus kahdesta ryhmärakennuttamishankkeesta. Kotitalousopettajan koulutus. Helsingin yliopisto. Pro gradu -tutkielma. Viitattu 21.9.2021. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/303163/Ajosenpaa_Kirsi-Marja_Pro_Gradu_2019.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Arene ry. n.d. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. Viitattu 19.9.2021. <https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMMATTIKORKEAKOULUJEN%20OPINN%C3%84YTET%C3%96IDEN%20EETTISTET%20SUOSITUKSET%202020.pdf?t=1578480382>

Aro, J. 2011. Teoksessa Kangaspunta, S. (toim.) 2011. Yksilöllinen yhteisöllisyys. Avaimia yhteisöllisyyden muutoksen ymmärtämiseen. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Autio, M. 2011. Teoksessa Kangaspunta, S. (toim.) 2011. Yksilöllinen yhteisöllisyys. Avaimia yhteisöllisyyden muutoksen ymmärtämiseen. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Birck, R. 2020. Pieni yhteisöllisyysopas – vinkkejä yhteisöllisyyden kehittämiseen. Pdf-dokumentti. Viitattu 15.9.2021 ja 21.12.2021. <https://www.karajatorma.fi/wp-content/uploads/2020/09/Pieni-yhteiso%CC%88llisyysopas-RB.pdf>

Elinolotilasto 2018. 2019. Tilastokeskus. Pdf-dokumentti. Viitattu 10.9.2021. https://www.stat.fi/til/eot/2017/eot_2017_2019-05-24_fi.pdf

Hedman, M. 2017. Lausunto eduskunnan ympäristövaliokunnalle yhteisöasumisesta. Viitattu 13.9.2021. <https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMeta-tieto/Documents/EDK-2017-AK-162327.pdf>

Heikkilä, T. 2017. Tilastollinen tutkimus. 9. uudistettu painos. Helsinki: Edita Publishing. Viitattu 1.2.2022. Vaatii käyttöoikeuden. <https://www.elibslibrary.com/book/978-951-37-6495-1>

Helamaa, A. & Pylvänen, R. 2012. Askeleita kohti yhteisöasumista. Selvitys yhteisöasumisen muodoista ja toteuttamisesta. Julkaisu 6. Monikko-hanke. Tampereen teknillinen yliopisto. Viitattu 9.9.2021. https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/128333/monikko_askeleita_kohti_yhteisoasumista.pdf?sequence=1

Holmila, M. & Karvonen, S. (toim.) 2016. Terveiden edistäminen ja eriarvoisuus: lähestymistapoja ja ratkaisuja. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 15.12.2021. Vaatii käyttöoikeuden. <https://www.elibslibrary.com/fi/book/978-952-302-717-6>

Ilmarinen, K., Kauppinen T.M., & Karvonen, S. 2019. Teoksessa Kestilä, L. & Karvonen, S. (toim.) Suomalaisten hyvinvointi 2018. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Pdf-dokumentti. Viitattu 5.2.2022. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137498/THL_Suomalaisten%20hyvinvointi%202018.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Jaakkola, H. & Kettunen, I. 2017. Yhteisöasuminen on vaihtoehto ja vastaisuus yksinäisyydelle. *Talentia-lehti* 4/2017. Viitattu 9.9.2021. <https://www.talentia-lehti.fi/yhteisoasuminen-on-vaihtoehto-ja-vastaisuus-yksinaisyydelle/>

Jolanki, O., Topo, P., Rappe, E. & Teittinen, O. 2017. Asumisen yhteisöllisyydestä hyvinvointia iäkkäälle. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta. Pdf-dokumentti. Viitattu 7.2.2022. https://tietokayttoon.fi/documents/1927382/2116852/9_2017_Asumisen+yhteis%C3%B6llisyydest%C3%A4+hyvinvointia+i%C3%A4kk%C3%A4%C3%A4lle/535c56d8-cdd9-4d83-b981-fd15cbc53c65

Junnilainen L. 2019. Lähiökylä. Tutkimus yhteisöllisyydestä ja eriarvoisuudesta. Tampere: Vastapaino.

Kainulainen, S. & Saari, J. 2013. Teoksessa Niemelä, M. & Saari, J. (toim.) 2013. Huono-osaisten hyvinvointi Suomessa. Helsinki: Kelan tutkimusosasto. Viitattu 14.9.2021. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/40230/Huono-osaisten_hyvinvointi.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Kangaspunta, S. 2011. Teoksessa Kangaspunta, S. (toim.) 2011. Yksilöllinen yhteisöllisyys. Avaimia yhteisöllisyyden muutoksen ymmärtämiseen. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Kela. 2021. Kelan asumistukitilasto. Pdf-dokumentti. Viitattu 5.2.2022. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/337918/Kelan_asumistukitilasto_2020.pdf?sequence=1

Korpela, S. 2014. Yhteinen talo. Ryhmärakennuttaminen ja yhteisöasumisen pohjoismainen malli. Helsinki: Into Kustannus Oy.

Larsen, H. 2019. Three phases of Danish cohousing: tenure and the development of an alternative housing form. Pdf-dokumentti. Viitattu 1.3.2022. <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/02673037.2019.1569599?needAccess=true>

Lehtonen, P. 2011. Teoksessa Kangaspunta, S. (toim.) 2011. Yksilöllinen yhteisöllisyys. Avaimia yhteisöllisyyden muutoksen ymmärtämiseen. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Lähteenoksa, M. 2011. Viisas arki: opas yhteisöllisyyteen. Helsinki: Like. Viitattu 22.12.2021 ja 25.12.2021. Vaatii käyttöoikeuden. <https://www.elibrary.com/fi/book/9789525675436>

Melin, H. & Blom, R. 2012. Yhteiskunnallinen eriarvoisuus. Teoksessa Melin, H., Blom, R., Oksanen, A. & Salonen, M. (toim.) Toiminnallisia loukkuja: hyvinvointi ja eriarvoisuus yhteiskunnassa. Tampere: Tampere University Press. Viitattu 18.11.2021 ja 22.1.–25.1.2022. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/102995/978-951-44-8566-4.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Mäkinen, M. 2011. Teoksessa Kangaspunta, S. (toim.) 2011. Yksilöllinen yhteisöllisyys. Avaimia yhteisöllisyyden muutoksen ymmärtämiseen. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Nivala, E. & Ryyänen, S. 2019. Sosiaalipedagogiikka: kohti inhimillisempää yhteiskuntaa. Helsinki: Gaudeamus. Viitattu 13.9.2021. Vaatii käyttöoikeuden. <https://www.ellibslibrary.com/book/9789523455672>

Noppiari, E. & Uusitalo, N. 2011. Teoksessa Kangaspunta, S. (toim.) 2011. Yksilöllinen yhteisöllisyys. Avaimia yhteisöllisyyden muutoksen ymmärtämiseen. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Oikeusministeriö n.d. Mitä yhdenvertaisuudella tarkoitetaan. Verkkosivu. Viitattu 5.2.2022. <https://yhdenvertaisuus.fi/mita-on-yhdenvertaisuus>

Okkonen, K-M. 2019. Yksinäisiä on sadointuhansin – yhteistä korkea ikä, pienet tulot ja huono terveys. Verkkosivu. Viitattu 10.9.2021. <https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2019/yksinaisia-on-sadoin-tuhansin-yhteista-korkea-ika-pienet-tulot-ja-huono-terveys/>

Paavolainen, T. 2021. Yhteisöllisyys asumisessa. Katsaus ikääntyneiden yhteisölliseen asumiseen. Jyväskylä: Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Koske. Pdf-dokumentti. Viitattu 2.11.2021. https://koskeverkko.fi/wp-content/uploads/2021/02/Paavolainen_raportteja_51.pdf

Pitkäranta, A. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä: työkirja ammattikorkeakouluun. Jokioinen: e-Oppi Oy. Viitattu 19.9.2021. Vaatii käyttöoikeuden. <https://www.ellibslibrary.com/book/9789522828019>

Puumala, E. & Maïche, K. 2021. Teoksessa Puumala, E., Maïche, K. & Tuomaala-Özdemir, S. (toim.) 2021. Naapurusto – tarinoita moniäänisestä lähiöstä. Helsinki: Into Kustannus Oy.

Puusa, A. 2020. Teoksessa Juuti, P. & Puusa, A. (toim.) 2020. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Helsinki: Gaudeamus. Viitattu 26.3.2022. Vaatii käyttöoikeuden. <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789523456167>

Ruusuvuori, H. (toim.) & Nikander P. 2017. Teoksessa Hyvärinen, M., Nikander, P., Ruusuvuori, H. (toim.) & Aho, A. 2017. Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino. Viitattu 11.1.2022. Vaatii käyttöoikeuden. <https://www.ellibslibrary.com/fi/book/9789517686112>

Roivainen, I. 2004. Yhteisöt ja yhteisösosiaalityön lähtökohdat. Tampere: Tampere University Press. Viitattu 29.12.2021. Vaatii käyttöoikeuden. <https://www.ellibslibrary.com/fi/book/951-44-6039-1>

Saari, J. 2015. Huono-osaiset: elämän edellytykset yhteiskunnan pohjalla. Helsinki: Gaudeamus. Viitattu 14.–15.9.2021 ja 22.1.2022. Vaatii käyttöoikeuden. <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789524958561>

Saari, J., Eskelinen, N. & Björklund, L. 2020. Raskas perintö: ylisukupolvinen huono-osaisuus Suomessa. Helsinki: Gaudeamus. Viitattu 29.10.2021. Vaatii käyttöoikeuden. <https://www.ellibslibrary.com/book/9789523456181>

Saastamoinen, M. 2011. Teoksessa Kangaspunta, S. (toim.) 2011. Yksilöllinen yhteisöllisyys. Avaimia yhteisöllisyyden muutoksen ymmärtämiseen. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Silta-valmennus 2016. Tuettu asuminen. Verkkosivu. Viitattu 3.2.2022. <https://www.siltavalmennus.fi/tuettu-asuminen/>

Sosiaali- ja terveysalan eettinen perusta. 2011. Valtakunnallinen sosiaali- ja terveysalan eettinen neuvottelukunta ETENE. ETENE-julkaisuja 32. Pdf-dokumentti. Viitattu 23.9.2021. <https://etene.fi/documents/1429646/1559058/ETENE-julkaisuja+32+Sosiaali-+ja+terveysalan+eettinen+perusta.pdf/13c517e8-6644-4fa5-8c5f-193cfdce9841/ETENE-julkaisuja+32+Sosiaali-+ja+terveysalan+eettinen+perusta.pdf?t=1439805553000>

Soste. n.d. Ylisukupolvisen huono-osaisuuden ehkäisyn pakko. Verkkosivu. Viitattu 15.9.2021 ja 1.11.2021. <https://www.soste.fi/hyvinvointi-ja-terveys/ylisukupolvisen-huono-osaisuuden-ehkaisy-pakko/>

Suomen perustuslaki 11.6.1999/731. Verkkosivu. Viitattu 22.11.2021. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731#L2P19>

Therborn, G. 2014. Eriarvoisuus tappaa. Tampere: Vastapaino. Viitattu 29.12.2021. Vaatii käyttöoikeuden. <https://www.ellibslibrary.com/book/9789517684422>

THL. 2019. Eriarvoisuus. Verkkosivu. Viitattu 18.11.2021 ja 22.1.2022. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus>

Tilastokeskus. 2020. Perheiden ja yksinasuvien vuokralla-asuminen yleistynyt. Verkkosivu. Viitattu 5.2.2022. https://www.stat.fi/til/asas/2019/01/asas_2019_01_2020-10-14_tie_002_fi.html

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Viitattu 22.9.2021, 26.3.2022 ja 2.4.2022. Vaatii käyttöoikeuden. <https://www.ellibslibrary.com/book/9789520400118>

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Pdf-dokumentti. Viitattu 23.9.2021. https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Valtioneuvosto 2018. Viitattu 20.10.2021 ja 22.1.2022. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160706/01_2018_Eriarvoisuutta%20kasittelevan%20tryn%20loppuraportti_kansilla_netti.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Vestbro, D. 2014. Cohousing in Sweden, history and current situation. Pdf-dokumentti. Viitattu 1.3.2022. <http://www.kollektivhus.nu/pdf/Swedish-Cohousing14.pdf>

Välkangas, K. 2009. Yhteisöllisyyttä, laatua ja vaihtoehtoja. Ikääntyneiden väli-muotoisen asumisen ratkaisuja Ruotsissa, Norjassa, Tanskassa ja Hollannissa. Helsinki: Ympäristöministeriö.

Ympäristöministeriö. 2018. Asuntoja pienituloisille? ARA-vuokra-asukkaiden tulojen tarkistusten vaikutukset pääkaupunkiseudulla. Ympäristöministeriön raportteja 8/2018. Pdf-dokumentti. Viitattu 13.4.2022. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160491/YMra_8_2018.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Zitting, J. 2021. Huono-osaisuuden lähikäsitteet ja kokeminen tutkimuksissa. Dialogi 24.8.2021. Viitattu 2.11.2021 ja 22.1.2022. <https://dialogi.diak.fi/2021/08/24/huono-osaisuuden-lahikasitteet-ja-kokeminen-tutkimuksissa/>

LIITTEET

Liite 1. Haastattelun teemat

1. Kokemus yhteiskunnallisesta eriarvoisuudesta
2. Yhteisöllisyys
3. Kokemus yhteisöstä
4. Yhteisön antama tuki
5. Yhteisön merkitys
6. Yhteisöasuminen ja sen merkitys tuen antajana
7. Arjen tuen tarpeet ja niiden tukeminen yhteisöasumisen keinoin
8. Eriarvoisuuden kokemuksen lieventäminen yhteisöasumisen keinoin
9. Toiveita tai kehittämisideoita tulevaisuuden yhteisöasumiselle

Liite 2. Saatekirje

Hei!

Olemme kaksi kolmannen vuoden sosionomiopiskelijaa Tampereen ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyön vuokraperusteisen yhteisöasumisen tarpeellisuudesta. Opinnäytetyön tavoitteena olisi selvittää, tulisiko yhteisöasumista mahdollistaa vuokraperusteisesti ja voisiko yhteisöasumisen keinoin vähentää yhteiskunnallista huono-osaisuutta. Haluaisimme tulla tapaamaan teitä ja kuulla ajatuksianne ja kokemuksianne tuetun asumisen yhteisöasumisesta, sillä se vastaisi hyvin opinnäytetyömme aiheeseen. Tapaamisessa haastattelisimme teitä ja haluaisimme kuulla kokemuksia ja ajatuksia valitsemiemme teemojen tiimoilta.

Haastattelua varten kirjeen loppuun on lisätty haastattelussa käsiteltävät teemat tarkemmin. Toteutamme haastattelun teemahaastatteluna, joka tarkoittaa avointa haastattelua ja avoimia kysymyksiä, joiden avulla pyritään keräämään haastateltavan ajatuksia ja kokemuksia. Haastattelun vastaukset voisivat antaa meille ja tulevaisuuden rakentamiselle sekä yhteisöjen kehittämiseksi arvokasta kokemustietoa. Haastattelu toteutettaisiin yhdellä kerralla ja se kestäisi noin tunnin. Toivoisimme, että jatkohaastattelulle voitaisiin pitää mahdollisuus avoinna, mutta tästä voimme sopia vielä tarkemmin ensimmäisen haastattelun yhteydessä. Haastattelu nauhoitetaan, mutta vastauksianne käsitellään aina luottamuksellisesti, eikä teitä voi tunnistaa vastauksista. Haastattelun nauhoitus säilytetään luottamuksellisesti siten, ettei kukaan ulkopuolinen voi sitä kuulla. Haastattelun nauhoitus tuhoetaan, kun sille ei ole enää opinnäytetyötämme varten käyttöä.

Toivoisimme, että haastattelu pidettäisiin joulukuun loppupuolella. Tarkemmista päivämääristä ja aikatauluista voimme sopia, kun suostutte haastateltavaksemme.

Terveisin

Jenni Arponen & Jenna Mansikkaviita

jenni.m.arponen@tuni.fi

jenna.mansikkaviita@tuni.fi